

EAS

Piltidega kaunistud
Kirjanduse,
teaduse ja kunsti
ajakiri.

Hind 35 marka.

Kirjanduse, teaduse, kunsti ja kultuuri ajakiri

EDASI

Ilmub proletaarsete ajakirjanikkude väljaandel

Ilmub kord kuus

Toimetus ja talitus: Heina tänav 13
Toimetaja kõnetunnid igal äripäeval kella 9—11

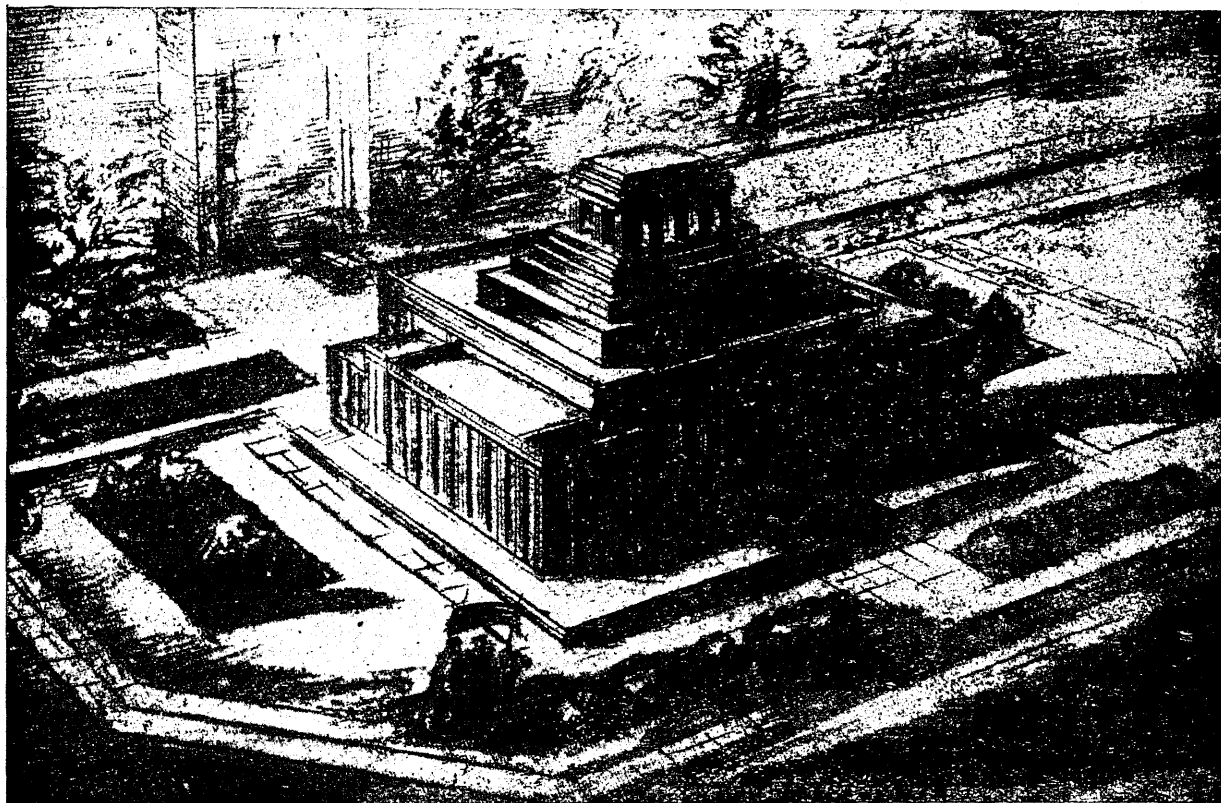
I. aastakäik

Leninism.

Mitte kaugel punaselt platsilt, kus puhkab oma töö väsimust, meie kallid unustamata igavikkud mälestustesse jääv maailma rahvastele geniaalne väsimatu kommunistlike partei looja ja juht, kõikide kurnatute

sõber ja seltsimees Lenin. — Astus kokku 23 mail Kremli Venemaa Kommunistlike partei 13 kongres.

Kõigist sellest siin kirjeldada, mis ehk mida läbi on elanud partei, ehk millega võideldud —

Hegade suurim monument s.m. Lenini Mousoleum, mis tulevikku ilma rahvaste rändamise keskpunktiks saab olema.

kunni jõutud selleni see on Venemaa kommunistlike 13. partei kongressi koosviibimiseni, ei suudaks seda üksi mitte meie, vaid jvist ka peale meie teised. Jättame selle suure töö ajaloole teha, see on tema töö — kanda teda edasi igavikkudest igavikkudeni maailma rahvasesse, luues temast parema lugulaulu mälestuseks langenulle partei au, ja vabaduse eest.

Kui vilksatavad mööda mälestustes ajad, päevad, ja minutid, milledest oleme endasse kogunud nii palju — nii palju kibedusi, ja pettumusi — milledest oleksime suutnud luua mäed igavikkud, ja pisar jõed jooksvad unustamata silmale kaugusteni, ei koosneks neis ometi nii palju valu muret kui seda tõi traadi sõnum 21. jaan 1924. a

Slm Ilitsh on surnud.

Tundus südamete seisma jäemist — ja vere, ringi jooksus takkistust — ja palju, palju, läks tarvis elu võitluses karmiks muutunud töölislapsele ja vanale — enne kui kortsunud karmile näole ilmus pisar — südame, vere, pisar. Mis langes musta mullale igaveseks mälestuseks unustamata, kallile sõbrale slm Leninile.

Lenini surm ei ole veel tema poolt alustatud töö surm, selle tõenduseks on meil tänapäev Kremli koosviibiva Venemaa kommunistlike partei 13 kongress.

Unustamata slm jättis meile endast maha päranduse, Leninismi nime all — mis koosneb sarnadusest, vendlusest, ja õiglusest, mida meie oleme kohustanud edasi kanda miljonitesse, miljonitesse rahva massidesse kui tahame et ei sureks ja ei saaks halvatud meie suure geniaalse juhi poolt hakatud töö. Ja et meie seda teeme, selle tunnistuseks on jällegi 13 kongress.

Kõikide ilmamaade töölisel ja töölislastel saadavad selle kongressi kordamineks paremad tunded, õnnesoovid, mille kordaminek töö suuruse ja raskuse peale vaatamata, saab olema edurikkam kui ühegi senni ennem ärapeatavatest kongressidest. Selleks jõudu tööle slm.

Mida ei jõudnud lõppetada slm Lenin — seda lõpetab Leninism.

Elagu Leninism. Elagu Nõukogude Vabariikide Liidu kommunistlik (enamlaste) partei.

Tallinn 29. V 24. a

B. T.

Mõned poliitilised päevaküsimused.

Erilist tähelepanu kõidavad praeguses poliitilistes erakonna võitlustes üle ilma uuest korraldatud parlamentide valimised. Mis igas riigis suures enamuses on nihkunud pahemale poole.

Isegi neis riikides ja riigikestes, mis siamaani kuulsad olid proletaarse tööliklassi keskel kui kapitalistlike võimude peakantsid, on valimised saanud otse surmavaks kodanlikele ühiskonnale.

Kuid enne kui üldist ülevaadet tuua lugijalle kapitalistide ja kodanlike parteide ja erakondade kaotusest, olenu sunnitud asjast veidi kõrvale kaalduma. Selleks, et selgemalt suudaksime endale ette kujutada kapitalistlike väerinna lagunemisest, ja alla vandumisest proletaarse tööliklassile.

Kõige eesmärgis proletaarse peavaenlase fascismuse kallale, et selgeks teha endale kui võrd elujõuline fascismus tulevikus saab olema, ja kas temaga üleüldse kui proletaarse revolutsiooni vastasega tuleb rehkendada.

Kes on fascistid?

Facistid on see seltskonna jäänses mis ilma sõja lõppemisega kui schakalid oma

raipete juurest, see on kroonu varanduste juurest eemale pekseti, kus neid kapitalistid senni lasid enda poolt kokkuriisunud varanduste hävitamisest osa võtta kui võrd see tarvis oli kapitalistlike võimu kinlustuseks orjava proletaarne tööliklassi üle.

Oli see sündinud andis kapitalistiline kord omale truuetele penile, veikekodanlikele oluselle põlvega pehme koha peale, mis neid kes olid harjuma ainult magama ja sööma, soojadest pesatest otse räästa alla viskas.

See veikekodanlike ollu mis uskus et ta kuni ilmalõppuni end kui vere kaan teiste verest elatada võib, tõstis kisa. Ja nõudis kapitalistidelt omale antud lubaduste täitmist.

Nendega ühenesid ka need kes koju tules eest leidsid auravad ahervarred ehk nälgiva perekonna nurin kasvas sest et sõda oli hävitanud mitte üksi võidetud maade majanduslike olemas olemise vaid ka võitjad maad oli sõda paisanud paiguti veel halvematesse tingimistesse võidetutest.

Kapitalism kes ainult igalpool ise enast näeb ja oma kokku kraabitud varandust, ajas sõrad vastu kui temalt hakkati

toetusosa nõudma riiklise majanduse uuest üles ehitamiseks, mis hädatarvilik oli sest et sõjast koju lastuid ees ootas tühi tuba ja nälgiv perekond. Sõja lõppemisega sulgusid end pea kõik tööstused. Sest sõjaajal töötasid ju ainult need tööstused mis

Ootamisest pettunud veike kodanline element hakkas oma endiselle peremehele hambaid näitama. Selleks mõjus kaasa tõuseva proletaarse töölisklassi revolutsioon kes ähvardas mitte ükski seda veike kodanlist rämpsu tööle panna — vaid ka peremees

Kommunismi isa slm. Karl Marks ühes oma tütre Pol Lafarge'naisega.

sõjavarustust valmistasivad. Kuna sõja lõpp nad sulgus, osalt valuuta puuduse väljaveoja muude majanduste puuduste tõttu.

Igas riigis tõusis töötatöölise arv kohutava kiirusega, nende kasvamisega kasvas ka nurin mis oli otsematteed sihitud kapitalismuse südamesse kapitalistlike korra hävitamiseks.

kapitaliste mee puust välja tõrjuda.

Nii leidiski see verd imev väike kodanlus paraja aja tulnud olevad kus võis end peites teiste selja taha nõuda oma lubaduste ellu viimist.

Kapitalistlike ilmakorrale kerkis esile kaks mitte minutitki ootavad küsimust.

Olla või mitte olla.

Ja ta valis viimase, see on olla

Andis võimaluse oma truule penile igasugu selle väikekodanlisele rämbsule omaga ühes laiselda ja orjavast proletaarsete töölisklassi vere välja imemisest osa võtta. Sellega sai alus pandud uuele erakonnale mis endale nimeks võttis fascistlik erakond. Mis koosnest igasugusest laisklevast elemendist.

Sest oli ju esimeste see on fascistide nõudmist kapitalistidel kergem kui kerge täita ei nõudnud ju see ollus muud kui vähe süia juua ju laiseldes tööliskubja osa mängi, seda kõik võis, see polnud hädaohtlik, palju hädaohtlikum oli viimaste nõudmine, see on proletaarsete töölisklassi nõudmine.

See nõudis proletaarsete Diktatuuri otsekohehet maksmapanemist ja kõigi tööstuste riigistamist.

Ühesõnaga kapitalistlike korra hävitamist ja töölisi Diktatuuri maksmapanemist.

Mõistagi et siin kodanlus valis esimese abinõu peastes sellega oma naha veel üks kord proletaarsete töölisklassi käest.

Et proletaarne revolutsioon see kord jälle mahasurutud sai, ei tule seda täiesti fascismuse teeneks lugeda, vaid nende pessimistlike ja klassi teadvustele töölisjuhtide arvele kirjutada, kes omas ootamises võimu tegutsemiseks kaotasid.

Siin näeb proletaarne töölisklass mis olusest koosneb tema vastane fascismus, ja et temaga kui proletaarsete revolutsiooni vastasega üleüldse rehkendada ei ole, need kes seda päiavad teha katsuvad kirebust elevanti luua.

Kui veel mõne sõnaga peatuda praeguste Itaalia parlamendi valimiste juures, kus ainult fascistidel õigus oli valitud saada näeme kohe kui suur usk neil endal enda viõmu sisu on, ainult äärmise terrori abil suutsivad nad vaevalt parlamendi kokku saada, kui kauaks, seda näitavad üleilmlised valimised mis igas riigis suure enamusega pahempoole on kaalunud, pealegi on fascistlikes erakonnas lagunemine maad võtmas, kommunismi tont näivad olevad ka teed leidnud fascismuse südame juure.

Edasi sai prantsuse kodanline valitsus uue parlamendi valimisega löögi otse südamesse. Ei tulnud leppi mitte üksi kohtade kaotusega vaid seni püsinud kapitalistlikud peakangelased Poincare ja Millerand, oldi sunnitud poliitika kolikambri heitetama.

Ehk küll kodanlised lehed poliitika kursi muutmist ette ei näe uue valitsuse ametisse astumisega, on ta saatus sama ette ära näha kui kevadise lume sulamine. Võib kindlaste eeldada et tema iga teiste omast mittu korda lühem on, sest Ruhri ja heaks tegemise küsimus ühes Versailles rahulepingu revideerimise ja teiste küsimuste päevakorras maha kustutamise vajadus rippub kui tont uue valitsuse pea kohal.

Inglis kapitalistide poolt tööliste partei rahuldamiseks leitud aseaine Macdonaldi päike on ka looja minemise eel.

Tunnustust selles annab alamkojas tagasi lükkatud kaevanduste natsionaliseerimise seaduse eelnõu, mis muidugi Inglismaa poliitilise südame kõige haigem koht.

Võib oletada et tööliste partei sellõete mängule siidesukkis käimeselle kuninga juure lõppu peale teeb sellega et tulevikus seal üleüldse enam ei tarvitse käia. Sest et kuningad tulevikds antiik asjadeks muutuvad, milledele ostjaid ei leidu.

Egiptuse on end Inglis kapitalistide vennalikust hoolekandest lahti ütlenud ja proovib kodu kasvanud tõusikutega õnne kui kauaks seda näitab tulevik.

Ameerika jankid valmistavad end hooga uue valmiva sõja vastu ostes ja mõeldes välja abinõusi kasvava kapitalistlike korra hukkuja töölisklassisõja maha surumiseks.

Teised riigid nokitsevad suuremate poolt ettekirjutatud notede kallal — mis sisaldavad neile teravaks läinud küsimusi. Kas olla või mitte olla.

Balti riigid sõidavad konverentsilt konverentsile ja otsivad suurestegeva klassi abil peaseteed majanduslisest kriisist välja rabelemiseks ehk teisema sõnadega mis moodi oma suurema naabri ees suuremana välja paista.

Eesti kodanliste ja nurgaadvokatide poliit. majandusline pankrott.

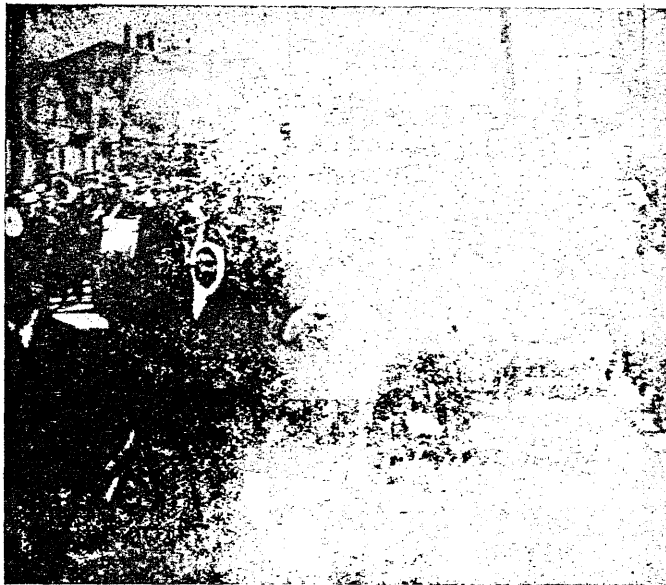
See mis Euroopa suuriikides ja riigikestes osalt sündinud ja edasi areneb, on saanud meil Eostis ammu tõeasjaks.

Majandusliselt kokku kuivanud demokraatlik riigike on alanud teekonda maanlasse.

Sest väljasurnud tööstustele mis surnud-punktist veel mõne kraadi alla poole langedud seega, et endistest õitsvatest vabrikutest järele on jaanud vaevalt lagedad seinad, sest seesmine värk ja masinad on ammu mõne demokraatlike-kaukamehe tasku ujunud, muidugi teada isamaapäätmine katte all ei suudeta ju paljaste ilusate sõnadega hinge sisse puhuda. Selleks läheb tarvis eestkätt tooresainet ja teiseks raha et meil just praegu muud käepärast ei ole kui mõni puudake põlev kivi ja sinnagi peame iga aasta milljonisi juure maksma kui ei taheta seda ainustki demokraatlist sildikest rahva ees naeruväärtliseks teha,

on ju see kes lõpuks minema saavad et need vast demokraatias raskemalt pettunud ei saaks kui seda senni on saatud.

Nõnda siis kodanlised must kunsti mehed, eesriie mille taga korraldasite töörahva kähgistamise operatsioonisi – on langenud, ja langenud teie enda kaasabil. Eesti tõusik kodanlus on alasti jäänud ühes oma paistetega töörahva ette. Sellest et Eesti tõusik kodanlus oma surma krampides ringi jookseb annab tunnustust ülemaaliste töölisrahva ühise väerinna kui ka kommunistlike riigikogu liigete areteerimine. Vähe sellest vangistati isegi neid kes heatahtliku pilguga julgesid töölistekeldri peale vaadata.

Siin demonstreerib Eesti proletaarne tööliklass kodanlise vägivalla vastu.

vajub seegi sinna kuhu kõik läinud kodanliste kaukameeste tasku.

Nii siis otsas on kõiksugu kodanliste võimumeeste Jessaja ja Jeeremia tarkuse allikat. Rahvas on viitud kodanlaste võimumeeste julmi häbematu saagi ahnuse tõttu vastu näljasurmale.

Lõppule on jõudmas vabariiklikel näitelaval mängitav kurikuulus tööliste verd imev näitemäng, isamaa muu . . . Need kes veel veidi joobunud, esimesest trillingtralling aktusest, vaatavad häbenedes ringi . . . Kas ma mitte üksi ei ole jaanud selle jantitamise pealtvaatajaks.

Nii ta ka on. Ei ole kaugel aeg kus tuleb ronida rongile mis viimseid nürimeelseid endaga kaasa toob töölisperesse ja harilik

Sellest jäeldab Eesti proletaarne tööliklass, seda et Eesti tõusik kodanlus on ära igand ja hinge vaakumas, kui tahetakse, et raibe mis seltskonda oma olemas olemisega mürgitab ära saaks hävitatud, siis peab Eesti proletaarne tööliklass siin seda tegema, ja sellele, mis nii kaua Eesti tööliklassi verest ja higist end nuumanud otsa pealetegemata. Auku temaga ja kustugu isegi mälestus temast.

Eesti tõusik kodanlus lasi areteerida oma kurnamise poliitika kindlustamiseks töörahva ühise väerinna riigikogu rühma liikmed ja nimekirjas olevad kandidaadid, kui need olid tehtud kahjutuks. Suluti kõik ametiühisuste ruumid tsaari paragrahfi abil. Sest Eesti tõusik kodanlus kartes neid tühjaks jäänud ruume kui vares tontinisuus.

Kõigi selle rüüstamise katteks kisendasivad ajalehed ühel häälel riigi julge olek on hädaohus. Ametiühisused alluvad kõik Kommirtenile, ja töötavad Kommiterni poolt antud juhtnõuude järgi. Kuid ise seal juures unustasivad nad täiesti, et nemad Prantsuse, Inglise ja Ameerika Imperialistide käiskud on.

Ühisused mis töötanud aastaid, ja millede olemasolemisest kunni nende sulgumiseni siseministeeriumil aimugi ei olnud, leitakse üles üle ühe öö — sellest veel vähe, leiti isegi et nemad alluvad Kommiternile (mis-

kollaste sotside ja metssotside kamp. Vajub kokku nii et sest ei augu koergi.

Välisminiistri kohale ei leidu enne isikut, kui sealt kaob senine kitsarinna poliitiku ajamine Venemaa suhtes.

Põhjajumisel olevatele tööstustele mille eesotsas omad mehed, on antud miljardisi toetusi, milleks — selleks et härrased oma ikka ilusti kätte saaks — pärast tehku riik nende paberi lipakatega (aktsiad) mis tahes. Versta pikkune uue rahaministri (1/2 tunni-ministri) kõnet lugedes peab tõest talle südame põhjast kaasa tundma, küll võis me-

Siin demonstreeris Eesti tööliklass kodanlike vägivalla vastu.

sugune labasus) just kui oleks nemad enne areteerimist allunud Rooma paavstile.

Muinas jutt mille katte all seda töölisrühmitamise poliitika aeti läks Eesti tõusik kodanlastele siiski kallimaks maksma kui ette arvati. Liikudes kodanlikes ringendes võis kuulda igasuguseid märkusi ja pilget suurinkvisiitori, Einbundi arvele adresseeritud.

Kuid kõigi sellega, et palaviikluse kiirusega tormi jooksti igasuguste notede saatmistega suuriigisaatkonna peale, kust muidugi veel kibedamal näoga ja isegi ametist lahkumisega taganeda tuli, oli veel vähe. Päris pahe alles kasvas Eesti töölisvägi nägi kodanlisi kollanokkasi surmaeelsetes krampides visklevad ja rääkis.

Vene tsaari riik oli versta pikkune, kus kodukasvand tõusikute armust vereimeja tsaar valitses. Meie tõusikuid aitas valitsema

hike higistada, kui mitte mõni valmis ei kirjutanud. Rida ilusasti riimi aetud sõnu, kuid sõnad milledel puudub sihevus ei ole mingit tähtsust luule ilmas ja vaevalt võib selle uue majandus ministrikese unistustele ostjaid leida nende endagi meeste hulgas. Mujalt neid ootada ei ole. Sest võerastele krediidi sulgumise tõttu avaneb võimalus oma meestele — suuremaid noosisi saada. Oli vist midagi kord Narva kalevi vabrikust jändist, kuid see vaikis kui mõni kodanline ajaleht omale suu puru täis tundis toppitavad riigi pirukast.

Selles kõigis peegeldub meile mis moodi Eesti tõusik kodanlus huvitud on riigi majanduse ülesehitamisest. — Mis läheb talle korda riik ja rahvas — kes nälgeb. — Kui aga tema oma taskuid saab täita ja tuhandeid miljonisi teenib orjava rahva kulul.

Riigikontrolli oinase uus süsteem riigiteenijate arvu kärpides annab häid tagajärgi — ja hea mälestusse jääva õppetunni neile riigiteenijatele kes omas võhikus teadmatuses seni kõiki seda tööliskurnamise poliitikat heaks kiitsid, mõeldes oma rumala naiivsusega et see kes lipsu kannab ei ole rakkuskäsi —

Kuid nüüd kus demokraatline särk ka neid pigistama hakkab on aeg mõtlema hakata selle peale et riigiteenijad enda ühisuste eesotsast need kollased juhid minema peksaks ja asemele valik rohkem klassiteadlikud Slm. Kes nende kasusi tõusikutele tasku ei sahkerdaks, vaid parajal ajal neile varba peale astuks.

Kõigis selles mis näeme, peegeldub vastu töölis kurnamis poliitika ajamine Eesti tõusik kodanlaste poolt ja Eesti prole-

taarne töölisklass teeb sellest järgmise järelduse.

Kapitalistlikud tõusikud on viinud oma saagiahnusega riigi ja eestkätt proletaarse töölisklassi majanduslise pankrottini ja hävinemiseni nõuab kodanliste vägivaldvalitsejate lahkumist ja võimu üle andmist Proletaarse töölisklassi kätte.

Eesti töölisklass on tõestanud Eesti tõusikkodanlaste poliitilise ja majanduslise pankrotti.

Sellest pankrottist peastab ainult Eesti proletaarset töölisklassi Tööraha valitsus.

Uuest seltsimehed kodanlaste poolt laastatud ühisuste asutamistele ja korraldamistele et ruttem teostada oma hüidsõna.

Seltsimehed viimseni oma ühisust liikmeteks sest ühenduses on jõud ja tugevus.

Proletaarne kultuur.

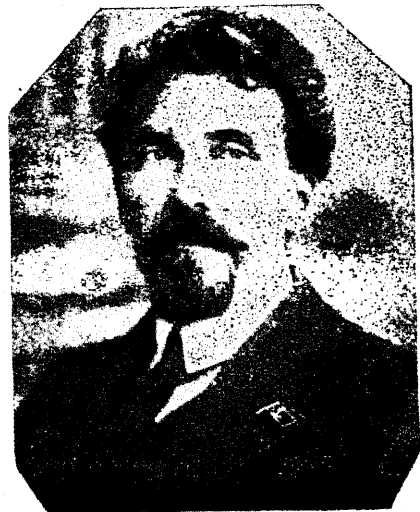
Proletaarlise kultuuri loomine peab sündima rahvusvahelises ulatuses. Vastupidi vanale kultuurile, mis arenes natsionaalsel alusel, üksikute riikide raamides, saab proletaarline kultuur loodud puht klassiline. Ta loobub rahvuslikusest üldinimliku ülesande nimel, ning kaotab kõik piirid kõigi töötegijate ühinemiseks. Üksikute rahvuste kultuuri võistlus vaheldub ühise üksmeelse

kaastööga uue kultuuri loomiseks. Üleilmiline proletariaat ühendab oma loova jõu ühise kõrge kultuuri nimel.

Paistab et kultuuri iseloom juba ammust ajast ilmutab kalduvust ühisele tööle kõiki rahvaid. Muusika keel on internatsionaalne, teaduse andmed ei kanna maakoha ega rahvuse iseloomu kust saadud, poesia ning literatuur on kättesaadav mitmesugustele,

Slm. Lenin.

Slm. Rõkov.

rahvustele, arhitektuur ehk kunsti mälestusteosed leiavad austajaid paljudest riikidest. Ka kodanline kultuur oli niivõrd rahvusvaheline, kuivõrd valitsev klass ja kapitalistline protses tööstuses ilmutas internatsionaalset iseloomu.

Ent kodanline kultuur purunes osadeks üksikute riikide järgi. Üksikute maade valitvatel kihtidel oli soov saada esimeseks ilmas, ning painutada kõik oma ekonoomilise ühes sellega ka kultuurilise, mõju alla. See

oludes — määratu sotsiaalse revolutsiooni kõue mürinal. Ainult kapitalistlike ilmakorra hävitamine annab kindla aluse uueks jõudude konduseks rahvusvahelises proletariaadis ja võimalusi proletarse kultuuri sünnituseks.

Iseloomustav, et esimene teadlik töö sel alal oli alustud uute ülesannetega Venemaal, maal madala üldise kultuurilise tasapinnaga. „Kultuurne Euroopa“ ei ole tähelpanu veel pöörnud sarnastele küsimustele sellepärast,

Slm. Lenini lesk seltsiline Nadeshda Konstantinovna Uljanova (Krupskaja).

tekkitas vihavaenu rahvuste ja nende kultuuride vahel. Nii nimetas Inglismaa näruseks kõiki, mis tuli Saksamaalt, Prantsusmaa hirvitas Inglise kultuuri üle, Ameerika vaatab kõrgilt teiste peale jne.

See kultuuri püüe, olla eraldi, esimesena, — vastastikune võistlus — nõrgendas tema rahvusvahelist põhimõtet.

Et kindlat alust uuele kultuurile luua tuleb proletariaadil uuesti näha vaeva Internatsionaali tõstmiseks ja rühkida tõsisele ühinemisele üldiste lipukirjade juure. Uus rahvusvaheline üksus sünnib muutunuid

et seal pole veel otsustud põhiküsimus ekonoomilise ülekaalu pärast.

Enne kui proletariaat võib asuda tagajärjerikka töö juure oma kultuuris, peab ta valdama oma kätte valitsust ja seadma maksma oma raudset diktatuuri. Ainult peale kodanlike korra kukutamist ja sotsiaalse üles ehituse algust, kui kõik elu ümbermuutub uutele alustele, avanevad piiramata võimalused proletarse kultuuri loomiseks . . .

Alganud üleilmne revolutsioon laguneb kohutava kiirusega, nii et nähtavasti, ei ole kaugel aeg kus paljudes maades sünnivad

eellingimused proletaarset kultuuri loomiseks.

Viimasel ajal võib tähelpanna, et revolutsiooniline käärimine on iseäranis tugeva vormi omanud, nendes maades kus tööpuudus valitseb. Saab päevaselgeks kõigile, et proletariaadi võitlus valitsuse pärast ja proletariaadi diktatuur ilmuvad tõsiselt järjekorraliste ajalooliste ülesannetena.

Need revolutsioonilised avaldused sunnivad imperialistlike valitsusi pingutama kogu oma jõudu võitluseks „enamuse“ s. o. üleilmse revolutsiooni vastu.

Kuid sündmuste käik näitab kindlasti, et rahvusvaheline revolutsioon on aja põhiküsimus. Proletariaadi täielik võit vaenlase üle on lähemate aastate küsimus. Sotsiaalne ülesehitus areneb varsti erandlikes mõtust. Lähemate aastate tee on selge — ta annab proletariaadi kätte mitte ainult valitsust, vaid ka kõik võimalused oma kultuuri loomiseks: tööstuse, ülikoolid, muuseumid, raamatukogud, koolid jne.

Lähemas tulevikus luuakse proletaarlist kultuuri kõigis maades, kui ainust ühist

klassi kultuuri. Aga ka nüüd on juba võimalik valmistada pinda tuleviku ühisele tööle. Kõigeesmaslt vaja püüda üksteist tundma õppida, üksteisele läheneda, vastastiku vahetada teateid edasjõudmise kohta. Tingimata on võimalik ühineda mitte ainult põhimõttes vaid ka üldistes meetodites, mille järgi tegutseda. Ülesanded teaduste vallas saavad täiesti ühised olema.

Ühes ühiste kultuuritööde viiside väljatöötamisega tuleb vist ka ülesseada rida lahendusi kõigi maade tööliste ühenduse loomise kergenduseks. Revolutsioon hävitab küll tõkkesid ja piire ent veel peab purustama teised takistused mis tekkinud aastasadadega. Tuleb mõelda rahvusvahelisest keelest, kui uuest kultuurilisest võidust ja tehnilistest ühenduse abinõudest.

Mida kaugemale areneb üleilmne revolutsioon, seda avaram põld on proletaarlike kultuuri tarvis, seda suuremad tema ees ülesanded. Peab mõtlema, et küsimus „rahvusvahelise proletaarlike kultuuri“ loomiseks kerkib päevakorrale.

Mis on proletaarline poeesid?

A. Bogadnov.

(Järg 1).

Iga poeesia, mis kirjeldab eluwoolu, nagu eepos, draama, romaan, on oma organiseeriva mõjuga sarnane teadusele ja on juhtivaks, eelmiste kogemuste põhjal, vastastiku vahetuste loomiseks inimestele. Nii loovad eepilised poemid elavad kujud, hulkade tegevusest ja sidemest „kangelaste“ ja „hulga“ vahel, kes teda jälgib võitluses ja leppimises, — kolektiivi liikumisest.

Enam osa romaane ja eraldi nende romantiline külg sisaldavad lahendust, oluliste näituste varal, ühe ja sama tüübi ülesannetel: kuidas mehe ja naise isiklikusest, mitmesugustel tingimistel, tekib elementaarne organisatsioon — perekond. Ehk kuidas üldse areneb mitmesuguste isikute vahekorralahendamise ümbritsevate inimestega sotsiaalses koostikus.

Draama annab organisatsioonilised konfliktid ja nende lahendused tegewuses.

Meie ajal on poeesia ja üldse ilukirjandus, vähemalt linna rahvale, pea kõige laialdasem ja mõjuvam kasvatusline tegur, s. o. isiku sotsiaalsesse vahetustesse juhtiv abinõu.

IV.

Nüüdisaja ühiskond jaguneb klassidesse s. o. kolektiividesse, mis üks teisest lahutud paljude eluliste vastuväidetega elumõistes ja püüetes. Loomulik et siis ka nende organiseerimise vahendit s. t. ideoloogiad igal isesugused, ja paljus koguni vastupidised on. See avaldub ka poeesias. Klassilises ühiskonnas ilmub ka tema klassilisena: mõisnikude, talupoegade, kodanlike, ja proletaarlike.

Seda ei pea mõistma nii, et poeesia kaitseb ainult selle ehk teise klassi huvisi: nii juhtub kuid arvem, ja ainult spetsiaal poliitilises poeesias. Üldiselt seisab aga tema klassiline iseeloom palju sügavamal, nimelt selles, et poeet asub teatud klassi vaatepunktil: näeb tema silmadega elu ja ilmakorda, mõtleb ja tunneb just nii kuidas, sellele klassile oma sotsiaalse laadi poolest omane. Autor-isiku all peitub autor-kolektiiv, — autor klass, ja poeesia on osa viimase enesetundest. Autor-isi võib ka koguni sellest mõttest vaba olla ja selle olemasolust mitte midagi teada.

Töodes enestes ei ole tihti mingisugust näidet klassilise hallika peale, ega mingisugust meeletuletust sellest Näituseks Feti lüürika. See on ilus poeesia, milles peenelt väljendub looduse elu ühes poeedi enese kõrgete hingeliigutustega. Esimesel vaatlusel paistavad nad „puht kunsti“ eeskujuks, millele võerad igasugused sotsiaalsed alused. Aga juba siis, kui ei olnud veel marksismi, leidis inimesi, kes panid tähele, et see „häraste“ poeesia on, sellepärast et sünnitud teatud klassi meeleoludest, ümbrusest, ning elu ja mõtte vormidest. Ja see on ka tõesti nii.

See põhjalik lahtiütlemine kõigist materiaalistest, ekonomilistest ja proosalistest muredest, millega täidetud Feti lüürika, oli võimalik ainult mõisnikudele, kes ikka kaugemale igasugusest tööst ja tegevusest langesid. Isegi tööstus-suurnikud, kes olid koorimatud kasusaamise ja võistluse mõtetega ja läbi imunud tegevuse õhkkonnaga, ei võinud kunagi niisuguse piinliku peensusega anduda tunnetele ja üleelamistele, ega ei suutnud ka suurlinna klass nii tunda ja mõista loodust, kui provintsi suurmõisnikud. Kerge on leida, et see poeesia pidi olema

Selt. Klaara Zetkin

Slm. Sinovjev

organiseerivaks jõuks mõisnikude klassile, mis juba siis ammu äraiganud oli, kuid veel ajaloolise elu näitelavalt kaduda ei tahtnud ja energiliselt omi huvisi kaitses. Mitte ainult ei organiseerind neid ühises meeleolus, vaid ässitas neid, kaudsel teel, vastu teisele osale ühiskonnas, suurendas nii nende ühistunnet. Süvendes neis endi vaimlist ületunnet ja järjekult ka õigustunnet oma eesõigustatud seisukorra üle. Ta nagu kõneles neile selges keeles: vaadake kui esteetilised, kõrged olevused meie oleme, kui õrnad peen- tundelised meie hinged on ja kui ausameelne on meie kultuur.

Sellest väljenes juba iseenesest piie sarnast kõrget kultuuri tugevasti ja üksmeelel kaitsta s. t. kaitsta tema algtingimusi: materiaalist rikkust ja üleolevat seisukorda ühiskonnas.

Klassilises seltskonnas ei või poeesia ka väljaspool klassi olla; aga sellest ei pea veel järeldama et igal juhusel peab ta teatud ühe klassi omadus olema. Näiteks on Nekrasovi poeesias ka võimas talupoja hu-

vide kaitsmine, viimase elu hea tundmise põhjal, ühes tunnete ja mõtete väljendusega, mis juurduvad selle linna intelligentsetest vaadetest, kuhu Nekrasov kulus, aga missugused olid ka piiratud tema hingelaadi traditsioonidest, oma mõisniku soost sündimise poolest. See on segaklassiline poeesia. Segaklassiline on ka enam jagu praeguse aja demokraatiline poeesia, nagu: talupoja-intelligentline, töölis-talupoja ja töölis-talupoja-intelligentline. Seda oleks kerge näidata paljude vastsete poeetide juures, kes rahvast valja võrsunud.

Proletariadile ei ole vaja sarnast, vaid puht klassilist, proletaarlist poeesiat.

V.

Proletaarlise poeesia iseloom määratakse tööliklassi elu tingimust: tema seisukohast tööstuses, tema organiseerimise laadist ja ajaloolisest saatusest.

Proletariaat on klass: töötav, kasutatav võitlev, arenev. See on klass, mis koondud

hulkadena ja millele omane ühiskondlik töö vorm. Kõik need iseloomulikud jooned peegelduvad paratamata tema ühises kollektiivtundes, — tema ideloogias ja järjekult ka tema poeesias.

Agä mitte kõigis ei eraldu proletaarline poeesia kõigist teistest. Töö, valitavatest klassidest kasutamine; võitlus viimaste vastu püüe edenemisele, — kas eralduvad need jooned ka vaesemal talupoja kihil ehk alamaal töötaval inteligentsil? Arusaadav et mitte sugugi. Need on omased ka neile ja lähendavad neid tööliklassiga.

Need grupid on loodud varem kui proletariaat, oma poeesia ja omas algsammudes ühinevad nad loomulikult. Siin ilmuvad poeesia algpüüded määramata klassilistena, s. o. revolutsioonilistena. Näiteks ilus luuletus, mis kirjutud noore töölise A. Gmorevi poolt kes, mõni aasta tagasi, ära suri: sunnitööl.

Punane.

Meie lähme päiksel vastu. Läheme,
Vabadusel punast laulu laulame.
Leegil punasel ta võimsalt müristab,
Nagu sõda hirmutatates äratav.
Ühte hoidma ühkeid hingi südameid
Vahvalt kütsub meie laul nüüd kõiki meid.
Meie lähme päiksel vastu. Läheme,
Vabaduse punast lippu kanname.
Päikse veres värvisime lipu me
ja ta põleb, võites igavese öö.
Langenuile leinaks — must me lipu puu.
Meie lipp hää ja kerge kanda ju.
Meie punast lippu kandes läheme
Punast teed ja punast laulu laulame.
Raske tee meil, täis okkaid, surma tee,
Selle eest ka kõigist punasem on see.
Pikk on tee meil, aastasajus lõpmata,
Selle eest, ent kõigist õigem, puhtam ta.
Meid on vähe, meid on vähe, aga teel,
Liitub palju võitlejaid, et kanda veel
Meie iket, meie lippu tahet, verd!
Meeletud, kuid surematud me, kui arm.
Maha nutt ja puhkus häua küngastel.
Edasi, kes kõnnib päikse armu teel!
Meie lähme päiksel vastu. Läheme,
Punast lippu kanname ja laulame.

Siin, peale autori isiku enese, ei ole midagi mis seda luuletust ainult proletaariliseks teeks. Ta võib, ühes töolistega vaimustada ja siduda revolutsioonilises joovastuses, nii kui endiseid edumeelseid inteligent võitlejaid — rahvusvõitlejaid, nii ka talupoja klassi võitlejaid maa ja vabaduse eest. Ja sarnane on suurem osa vanast revolutsio-

nilisest loomingust, üks kõik kas ilmus ta inteligentsi, talurahva, ehk tööliste leerist.

VI.

Põhjusmõteliselt eraldab proletariaati teistest demokraatlistest elementidest tema töö ja koostöötamise laad

Kõige sügavam lõhe tekkis inimeste töös sel ajal, kui „mõte“ eraldus „kätest“ s. o. juhatus eraldus „täide saatmisest,“ kui ühed hakkasid mõtlema ja rehkendama teiste eest ning neile näitama. aga viimased — tegema seda mis ja kuidas näidatud. See oli valitsemise algus. Üks inimene muutus, võrreldes teistega, kõrgemaks olevuseks, ning tekkis orjamise mõiste, austamine ja teenimine. Sama põhja peale kasvas ka usuline ilmavaade; varem ei võinud teda olla, sest hirmsad looduse jõud kohutasid inimest oma loomaliku jõuga, aga mitte „jumaliku hirmuga! Oli ainult võimsate vaenlaste hirm, kuid mitte mõte kõrgematest tegelastest, keda vaja austada ja kummardada, ilma milleta religiooni ei ole. Auteritaarne kaasatöötamine imbus vähehaaval kogu inimeste mõistesse: kogu loodus oli organisaatorite — jumaluste valitseda, igal ihul oma juhataja — hing j. n. e.

Oma töö loomu poolest on juhataja, tõesti väärtusliselt — kõrgem, ning täidesaatja — alam ühel on algatus, juhatus, järelvalve, mis kõik vajab oskust, teadust ning suurt tähelepanemist; teisel on mehaaniline toimeetus, mille jaoks vaja ainult korralikust ning pimesi käsutäitmist.

Orjale ega vanaaegsele sõdurile polnud tarvis mõelda, see oli isegi kahjulik — ta oli ainult elus tööriist, mitte enam.

Teine lõhe tekkis spetsialiseerimisest. Igal eriteadlasel on oma ülesanne, oma kogemused, oma väike maailm: põlluharija tunneb põldu, hobust, atra, seppäasi, alasi, haamreid; kingsepp jälle oma nahad, naasklid, liistud; igaüks ei või ja sellepärast ka ei tahagi teise asjadest midagi teada, et paremini ühte oma tööd osata. Lõhe süveneb veel sellest, et üksikud tööharud teistest ripumatult arenevad ja ainult toodangud turul kohtavad. Ent seal kaotavad nad viimase sideme, võitluses kõik kõikide vastu: ostjad müüatega hinna pärast, ostjad kauba pärast, kui seda vähe. See teine lõhe sünnitab isiklikust. Inimene harjub arvama, ning tundma, end üksikusena isesuguste huvidega kes ei ripu ühiskonna püüetest ega tegevusest. — Täiesti iseseisvana. Inimene oma „minaga“ on Tema jaoks ilmavaate ning

tundmise jaoks kõrgem keskpunkt ja selle „mina“ vabaduses on tema ideaal.

Mõlemad lõhed töö ilmes avalduvad kogu vanade klasside mõistetes, järjelikult ka poeesias. Autoritaarse ajajärgu poeesia, on ka läbi imbutunud ajamõistega: tema sünnitused viivad kogu elu voolu ning tegevuse ahelad üle jumalate, kangelaste, kuningate ning juhtide tegevusele. Kodanlise poeesia keskpunktiks on isik, tema saatus ja elamused.

VII.

Mehaanilises tööstuses ilmub uuesti ühendus töötegemises. Temas ei ole enam tööliste käed lihtsalt „käed,“ — tööline ei ole enam mehaaniline käsualune. Tema allub, kuid, ühtlasi ka „juhiv“ ta „raudset orja“ — masinat. Mida keerulisemini ning täielikum, masin, seda enam ihmub tööline korraldaja ja järelvaatajana; ning ettetulevatel korratustel peab viga leidma ja tegutsema ise selle kõrvaldamiseks. Kõik see on põhjusmõteliselt organisaatori töö, nendega on seotud teatud oskuse, teaduse ja tähelepanemise vajadus s. t. organisaatori omadused. Aga jääb alles ka puht füüsiline töö, — ühes ajudega töötavad ka käed.

Samal ajal kaob ka eraldus eriteadlaste vahel tööliste hulgas, — see läheb üle masinale. Töö mitmesuguste masinate juures oma „organiseeriva“ põhimõtte poolest mu. tub ühesuguseks. Selle tõttu ilmub side, vastastikune arusaamine, ning kaasabi sõna ja teoga ühise töö juures. Siin tekkib seltsimehelik kaastöö vorm oma idus millest võrsusid hiljem proletariaalsed organisatsioonid.

Tema eraldub sellega, et organisaatori töö on ühinend kordasaatvaga. Ent kummakski ei ole üksik isik, vaid kollektiiv. Tegevus arutakse ja otsustakse ühiselt; iga üksik aitab kaasa ühise tahtmise arendamises ja tema teostamises. Organiseerimus ei ilmu siin valitsuse-sundusena, vaid seltsimeheliku algatuse ning juhatuse distsipliinina kõikide poolt.

Seltsimeheliku koostöötamise idud tegutsesid juba ammu; ainult meie ajal muutusid nad masselisteks ja väljenduvad terve klassi organisatsioonina. Ta süveneb kõrgema tehnika arenemisega ning laieneb proletariaalse massi linnadesse koondumisega hiigla ettevõtetesse.

See proletariaadi vabrikutesse koondumine omab sügava mõju hingeelus. See aitab arendada mõtet, et töös ja võitluses looduse jõududega on isik ainult lüli hiigla ahelas, ning eraldi oleks täiesti võimetu väliste jõudude vastu seista. Isiklik „mina“ asetub oma õigele kohale.

Ent koondumisega linnades on seatud ka väga valus lahkumine loodusest. mis proletariaadi jaoks ilmub tähtsa tegurina, sest et linna elu ei paku töölisele sarnaseid mõnususid kui valitseva klassile. See on üks põhjustest, mis sunnib võitlema uute eluvormide eest.

Seltsimehelik koostöötamine ei ole lõplik vorm, tema areneb edasi astmetena. See on proletariaadi tee keskiht: aga ta ei ole kusagil veel lõpu poole jõudnud. Tema lõpp saab olema sotsialismis — mis kogu elu seltsimehelik organisatsioon on.

Järgneb.

Hiiglane ja tema raudriie.

Edvin Hoerule.

¶Kord elas üks hiiglane. Kui tema veel väga veike oli, siis püüdsid küürakad härjapõlvlased tema kinni ja tegid teda enda orjaks. Nendele küündis tema põldu ja kodus riiet, jahvatas vilja, küpsetas leiba, tappis ja keetis. Hiiglane ehitas härjapõlvlastele maju, raius selleks metsas puid ja murdis kiva kaljust. Tema kaevas maast süsi, rauda ja kulda. Tema hoidis härjapõlvlaste inetuid lapsi, kandis neid omi kättel, pesi nende määrduvad mähkmeid ja kannatas kõiki nende tujusid. Tema oli väga usin, alandlik hiiglane.

Selle tänuks panid tema küürakad härjad teda käsist ja jalust raskeisse ahelaisse; nemad löid ja tõukasid, söimasid ja pilkasid teda oma südame lõbuks. Kui nad maitseid kallid veine ja häämaitseid sööke, mida neile valmistati, siis pidi hiiglane nurgas istuma ja kuiva leiba närima. Härjapõlvlased riietasid endid sameti ja siidiga, aga hiiglasele, kes neile riideid tegi, jätsid nad ainult mõned närud. Sel ajal kui härjapõlvlased istusid meeldivais tubades ja magasid kõige pehmemail vooditel, mida hiiglane iial võis valmistada, kükitas tema viletsas koo-

pas leegitseva suve palavuse või talve pakase käes. Nemad, küürakad härjapõlvlastel, olivad nagu juba öeldud, halastamata härrad.

Kord oma noores elueas püüdis hiiglane ahelaid murda. Härjapõlvlastel peksid teda veriseks ja lasid siis teda peaaegu surmani nälgida. Selle järel hakkas tema vihase kisaga rabelema, murdis oma rauad ja pani härjapõlvlastele kokkuma. Aga kaugusest visati tema peale niikaua nooli ja odasi, kuni tema minestas ja verre maha kukkus. Kui tema ärkas, oli ta tugevamalt raudu needitud kui enne. Kui löödud koer läks tema vargsi oma koopasse tagasi.

Aeg ajalt sai hiiglane vanemaks ja enam kaalujaks. Ikka enam pahandas teda ta viletsus. Töö juures hakkas ta mõtlema, mikspärast ometi kõik nõnda on. Muidugi ütlesid härjapõlvlastel, et see peab põnda olema ja et see ka ialgi teisiti ei ole olnud. Aga see ütles ei meeldinud hiiglastele. Kord, kui tema üksinda põldu künnas, läks sealt võeras rändaja mööda, kes temale jutustas, et teisel pool mägesid elavad ka hiiglastel ja nemad on pool tugevamad kui tema, et nemad kannavad pead otse ja et nad ise maitsevad oma töö vilja. Et nad on vabad, aga mitte kellegi teenijad. Sellest päevast peale oli hiiglaste süda täis igatsust ja viha. Päeval ja ööl mõtles, tema kuidas peaks algama, et saada teisele poole mägesid.

Varsti märkasid härjapõlvlastel, et hiiglane on nõuks võtnud midagi teha. Töö juures nurises ta sagedasti, õhtul rääkis ta iseenesega ja andis mõnikord härrale, kes teda iseäranis rohkesti piinas, kangekaelseid vastuseid. — „Paneme tähele,“ ütlesid härjapõlvlastel, ja rohkendasid tema ahelaid kahe kordselt ning panid välja sõjariistus vahid, kes valvasid hiiglast.

„Kuidas võiksin ometi läbi tungida sellest vahtide väesalgast? — mõtles hiiglane. „Pean tegema omale tugeva raudriide kaitseks noolte ja piikide vastu.“ — Kui saabus õhtu, siis läks ta oma koopasse ja hakkas raudriidet tegema. Oli raske töö. Palju õhtuid ja öid istus hiiglane higistades ja painutades selle juures. Kui sagedasti tahtis uni temale peale tulla, ta kargas püsti, lõi rusikaga alasile ja hüüdis: „Mina tahan olla vaba.“ See andis temale alati uut jõudu ja rõõmustas teda.

Kord märkasid härjapõlvlastel, mida hiiglane tegi. Kuna ta magas, läksid härjapõlvlastel tema koopasse ja tagusid raudriide puruks. Hiiglane oli selle pärast väga kurb, aga ei kaotanud julgust. Ta valmistas uue

raueriide, mitu korda kindlama ja tugevam kui vana. Seda ei olnud härjapõlvlastel enam võimalik purustada.

Kõik hiiglaste mõtlemine ja kaalumine oli sellest peale koondet raueriide peale. Tema tegi raudkübara, rinna- ja seljasocmuse, säärekaitsed ja terava mööga, Mõnikord ütles hää! tema sees: „Nüüd on aeg. Tõuse ülesse! purusta oma ahelad, pane raud kübar pähe, võta möök ja sammu vahisalgast läbi, teisele poole mägesid!“ — Aga alati uskus hiiglane, et aeg veel tulnud ei ole. Siin oli raudriidel midagi parandada, siin näis, et mõni koht ei olnud küllalt kõva; möök oli kord liig kerge, teinekord liig raske. Nõnda kaotas hiiglane oma kallist aega.

Härjapõlvlastel ei olnud ka vaheajal tegevuseta. Nemad piirasid oma terve maa sügavate kraavidega, kaevasad püüdeaugud ja panid mägedele viivad teed oksadest aedadega kinni ning seadsid peidetud püünesid ülesse. Nad kihvtitasid ka omad nooled, et siis oleks küllalt ühest noolest hiiglaste halvamiseks. Kui nemad valmis olid oma tööga, siis pilkasid nad hiiglast, löid teda ja sundisid teda veel enam töötama kui enne. — Hiiglane lasi oma pea longu, sest ta mõtles, et häda ajaks temal raudriide valmistada. — Sellest ajast peale töötas ta mitu korda hoolsamalt selle täiendamiseks.

Nõnda möödusid päevad, nädalad ja aastad. Kui härjapõlvlastel teda sagedasti löid, siis mõtles hiiglane: Oodake ainult! Ja tema ähvardas oma raudriidega. Aga ialgi ei pannud ta seda selga. Juba ammugi oli see valmis. Kuid nüüd näis ta temale selleks liig kallis olevat, et teda anda härjapõlvlaste noolte ja piikide alla. Raudriidet pean mina hoidma“ — ütles hiiglane ja hoidis teda kui oma silmatera.

Viimaks unustas hiiglane hoopis ära, mikspärast tema raudriide oli teinud Tema unustas ka mäed ja nende taguse maa. Tema uskus ennast vaba olevat, sest — Temal oli ju raudriide. Targad härjapõlvlastel jätsid teda oma usu juure ja naersid salaja, kui ta ähvardas. Nad teadsid, et raudriide oli juba ammugi liig suureks ja raskeks tehtud, nii et hiiglane temaga enam üle mägede minna ei saa. Ka möök oli nüri ja hambuline. „Sina oled väga vägev hiiglane.“ ütlesid härjapõlvlastel oma orjale, ja hiiglane isegi ei märkand, et teda ainult pilgati.

Ütle, kas tema, hiiglane, ei olnud väga rumal?

Esperanto keelest tööliste beletristik-ajakir. Otto S—l.

Uulitsal.

S. Juschkevitsch.

(Järg 3.)

„Sa oled päris pruut,“ tähendas Jenja, teda ahnelt silmitsedes.

„Minge juba, minge!“ tõreles Rosa, „nii ei saa Teie õhtuni minema.“

Zila läks ees ja hüppas trepilt hoovi. Sonjale tegi see nalja, ta aimas järele. Kui lõbus Tal on! Kunagi ei uskunud ta et sarnasel minutil naerda võiks. Praegu läheb ta Polja juure ja siiski naerab . . .

„Täna on reede,“ ütles Zila. „pea seda päewa meeles.“

„Muidugi jääb meele, Zilakene, — et täna hüppasin ma trepilt alla, et ilus päiksepaistne ilm on, ja et ma ühe kuu pärast neljateistkümne aastaseks saan.“

Talle meeldis praegu palju kõnelda, tahtis tantsides kõndida. Kõiki oleks tahtnud ta suudelda. Kui mitte täna, siis homme, on kõik lõpetatud, kannatab kuidagi ära ja siis kohe Deribasovi tänavale. Kui aga Polja leiaks soovijat! Issand, tee seda, — muidu tuleks tal tänavale minna ja esimesele vastutulijale anduda, et aga oma aust lahti saada. Saate aru, see ausus on kõigile tülik . . . Zila jutustas, et paljud on nii teinud kui soovijat ei leia . . .

Nad kõndisivad tänaval aeglaselt edasi. Ja mis tarwis ruttata? Äega on küllalt.

Zilale paistis kõik ülihuvitav: varblane kividel, lahtine aken, plikakene värava juures . . . Ta oleks tahtnud varblast suudelda, sellepärast, et Benja temaga eila hea oli . . . Ta oleks varblasele puuri ostnud, nii rõõmus oli ta, sest et ta kuuteistkümne aastane oli ja siiski noor ja värske välja nägi, nii et veel kolmaastat lühikeisi riideid kanda võis . . . Moodi äri aken tõmbas teda ligi.

„Vaata, need kammid peaksin ma omale ostma,“ ütles ta Sonjale, „vaata kui kenad nad on. Kas meeldivad nad sulle? Ma torkaks neid praegu juustesse. Kas ostan? Aga ei, parem, teine kord tulen Benjaga ja siis tema ostab.“

Sonjale, aga, meeldis läikiv värviline pall võrgus. Kui ilus! Üks külg sinine kui taevas, teine — kollane nagu apelsin. Ja veel enam meeldis kena musta silmade, pisikese nina ja veri punaste huultega suur nuku. Just kui elus! Selle ostaks tema . . .

Äegamööda kadus tal rahutus . . . Tänavad olid elavad, palju inimeisi ümber-

ringi. Ei saa hästi järele mõelda, kaob meelest, kuhu ja mistarvis lähed . . . Missugune hirmus elu jäi ta selja taha, sinna kitsasse põik tänavasse! Haige vanaiss kõrval, teina igaveste hoigete ja kaebtuste keskel, ei tule mõttesegi, et on olemas sarnased uhked tänavad, majad ja poodid, kõigi sellega, mis inimesel iganes tarvis . . . Seal oli mustus, kurjus, riid. Siin, aga, paistab kõik, valguguses, rõõmus. Vaata nii palju kui himustad. Kui oleks võimalik tal alati siin olla . . .

Zila tõukastalle järsku tasa külge ja näitas härra peale, kes tüdrukukest käe kõrval tallutas. Nende kõrval sammus paks daam.

„See käib minu juures iga nädal. Naisterahvas on tema naine ja see väikene on tema tütar. Ta ise rääkis minule. Loodetavasti ei saa see tüdruk, kui suureks kasvab, õhtuti Deribasovi tänaval käima. Ma vihkan teda . . . Aga kui ihnus ta on. Häbi on jutustada kõiki, mis ma temast tean, aga näost pole midagi näha . . . Päris pühadusi!“

Nende vaated kohtasid. Midagi jooksis üle meesterahva näo. Naisterahvas astus ükskõikselt mööda, jalalt jalale vaarudes. Tütarlaps sädistas:

„Vaata, mamma, vaata!“

„Kas minul ka saavad niisugused võerad olema?“ mõtles Sonja iseäralist hirmu tundes: „ei või võimalik olla. Minul!? Ei, ma ei usu!“

„Vaata, Schura jookseb,“ ütles järsku Zila, „juba välja tulnud! Ja vaata seal on ka tulav võetas, ja see ka . . . Vaata . . .“

Paistis nagu oleks siia tuttavad lõbutsema kogunud. Zila tundis paljusi . . . Ta oli neid kõiki õhtuti Deribasovi tänaval näinud, kui nad seal tüdrukuid otsivad . . . Laske teda ja silmapilk tõmmab ta silmadega kedagi ligi . . .

„Soovid seda, Sonja? võin! . . . Seda? Ka võin . . .“

Sonja kuulab liigutatult ja noogutas pead. Mõtelge ometi, tema rumal kartis midagi, aga siin on nii hea, et ei tahagi ära minna.

„Ah—ha, sind hakkab Tanav ligi tõmbama!“ ütles Zila, „aga oota, sa saad teda veel armastama . . . Minule on tänav pool elu. Kui ma millegi pärast ei saa õhtu välja minna, siis jään ma haigeks. Arvad et tänavaga võib nalja heita? Ei! . . .“

Nüüd kõndis ta juba ruttu. Sonja jõudis vaevalt järele. Läbitungivalt silmitses ta mehi, kergitas õlgu ja naeris koketeerivalt. . . Ei, jätke teda praegu rahule Tal ei ole aega. Oodake õhtuni! . . . Ta nina sõõrmed laienesid ja kogu oma olemisega kiskus ta enesse tänava avarust, hääle elavust ja meeste pilkusi. . . Ta tundis rõõmu mõttest et mingisuguse nägemata niidiga on tema, — linnaservalt — seotud isandatega, nende naistega ja lastega. Ta tundis nende intiim elu ja teadis nende omakseid nimepidi. Ainult mingisuguse arusnamatuse tõttu lahkuvad need meesterahvad oma öösistes lõbunaiserahvastest, kuni järgmise kohtamiseni, aga tegelikult moodustavad lõbunõisterahvad ja need härrad, nooredmehed, nende naised, pruudid, õed ja sugulased ühe suure perekonna, mis kõvemini seotud, kui suguluse sidemega.

Niisketest puutüvidest hoovas kevade lõhn. Päikene hülgas ja saatis hõbedaste sädemetena oma kiiri.

„Juba on lähedal,“ tähendas Zila, „vaata seal see maja ongi, kuhu läheme.“

„Ja? . . .“ küsis Sonja langenud häälega. Missugune hirm valdas teda äkitselt. Kui Teie võiks aimatagi? Zila kas ta ei ole kahvatu? Mis peaks ta tegema? Ta tahaks seisatada, hinge tagasi tõmmata. Tal on väga raske. . . Aga ära, Zilakene, pahanda! Ta ei tea, miks tal pisarad ilmuvad. Kui, vähemalt, keegi ütleks õrnalt: ära kardagi; Ta ei ole veel nii suter et kedagi, ega midagi ei kardaks. Saaks ta Zilatgi suudelda.

Sõnalausumata tõusis ta treppi mööda, süda kloppis hirmsasti. Ta püüdis astuda vagusi, et sammusi kuulda ei oleks. Siin ei olnud jo harilik maja, vaid niisugune. . . .

Eestoas valitses tärpentiini ja naftaliini lõhn. Seintel rippusid, nagide asemel, põdra sarved. Suur mustas raamis peegel joonistas hoovi ja majade kontuure. Siin oli kolm ust. Üks viis võerastotuppa, kus pehme möö-

bel, kullatud raamides peeglid ja rippuv lühter paistsid. Teine läks perenaise tuppa. Ja kolmas lahutas eestuba pikkast kojast tüdrukute tubade reaga.

Lahtise akna juures puhastas, ilma jakita, korsetti nõõritud, naisterahvas harjaga riideid.

„Vaata, kui ilus!“ . . . sosistas Sonja.

Zila kehitas õlasi ja vastas:

„See mõni ilus! . . . Sa ei ole ilusaid veel näinud.“ Ta läks naisterahva juure ja küsis asjalikult:

„Tere, meie soovime Poljaga kokkusaada.“

„Poljaga?“ kordas naisterahvas uudishimuliselt tüdrukuid silmitsedes. Ta naeratas ja ütles: „astuge edasi, ma kohe kutsun teda.“

Zila pööras ukse poole. Sonja sammus järgi ega julgenud silmi üles tõsta. Kuisugune tore korter! Ta vaatas saali ja kattis silmad vaimustusest Missugused lambid, mööbel! Ja peeglid ning pildid! Milest siin nii hästi lõhnab?

Kojas sosistas ta Zilale!

„Vaata ometi, Zila, siin põlevad päevaaeg ka lambid ja kui ilusad! Kui palju siin uksti on?! Ja põrandal vaibad. . . .“

Zila astus vagusalt. . . Tema julgus oli kadunud. Ta teadis et kunagi tema ka siin ühes neist tubadest saab elama. Kui mitte siin, siis mõnes teises sarnases majas. Hea veel kui niisuguses, aga edasi on veel hullemad. . . . Ta teab! Ta teab kõik. —

Ja nagu alati, kui ta tuleviku peale mõtles, soovis ta, et kõik ruttem mööduks. . . . Ruttem armastus Benja vastu, kes teda arvatavasti ära tõukab, ruttem piinad tänavast, haigustest, ruttem „maja,“ vanadus, tüdimus, viimane haigus ja — lõpp. Ta oleks juba kõike kannatanud, mis määratud, ja kui ot-sas, — nagu ei oleks midagi olnudgi. . . .

Tubadest kostsid naisterahvaste hääled, kaartide nimed, õrnad ja toored lauluhelid, jutustati, et õösel vangistati, siin üks võeras. . . .

(järgneb.)

Friina.

J. Petruschinsky.

(Järg 3).

Mina Grotoviga viitsime kogu õhtu jutujamamiseks. Kui ta räägib siis ikka tähelepä-nemise vääiliselt ilusatest asjadest ja selle-pärast tahaks kuulata teda tundide viisi. Ta sillmad põlevad siis ja nagu on vaimustatud

ning väga ilus. . . . Aga kui ta kuulab ja minu otsa vahib, siis hakkab, millegi pärast, minul hirm ja häbi mu mõtted lähevad segi ja ma vaikin. . . . Aga tema nagu ja silma muutuvad selle juures niisugusteks, et kõik

enne öeldud, muutub ainult ilusatek sõnadeks, kuna mõttes peitub midagi sootu teist-sugust, mitte just päris puhast.

Juuni.

Ühes sõbradega, käib ka Grotov iga päev Woltskis. Kõik on temaga juba harinenud, ehk ta kül peaaesilikul ainult minuga aja mööda saadab, kunni teised traditsiooniliselt preferansi taga istuvad.

Juuli.

Täna teelauas algas jutt õnnest üldse ja eriti naisterahvast, kui õnne hallikast.

Grotov rääkis alguses minu ja Varjaga (Marusja vanem õde), aga viimaks süttis vaimustuses ja võitis kõikide tähelepanu. Ta rääkis kaunilt, kaasakiskuvalt, iga sammu peal salmisi kiituselauludes sissepõimides, ja paistis, et naisterahvas näeb tema naisterahvast kõigevähem. Et naisterahvas on õnne, rõõmu, õrnuse, valguse, ja mure hallikas. Isegi piinad, mida naisterahvad meestele sünnitavad, peavad meeldivad olema, sest et õnn ilma valuta ega valgust ilma varjuta ei ole... Grotovi järele, kannab ka kõige edevam provintsi daam, kes oma elusihiti näeb ainult keelepeksmises, ikkagi omas hinges Jumalikusid valgussädemed palju enam, kui kõige ideaalsem meisterahvas.

Ma ei suutnud temalt silmi ärapöörata, sennikui ta rääkis, nii ilus paistis ta nägu.

Mulle paistis, et seda kõiki rääkis ta ainult minule...

Kui ta vaikis ja temale hakkati vastuvaidlema, siis vahtis ta teraselt minu otsa. Tema hiilgava kõne mõju oli korruga kadunud. Tema pilk, mis libises minu näol, kaelal ja rinnal, rääkis oopis vastupidist, ning ma tuntsin häbi ja segadust...

Täna lõunaeg ei olnud kedagi võeraid ja jutt tekkis eilasest Grotovi sõnadest. Varvara Jakovlevna, Marusja ja mina kiitsime Grotovi ja rääkisime, et kui kui kõik mehed vaataks naisterahaste peale nagu tema, siis oleks ilmas õnelikusi kümme korda rohkem kui praegu.

Maja meespere — Paulik ja Onufri Smakovsky ei olnud meiega nõus ja seletasid, et see ei ole veel kindel, kas kõigile naisterahvastele meeldib see, kui neid taevani ülistakse. Onufri on mulle vastik ja sellepärast ka tema sõnad ükskõiksed, aga, kui ma Paulikule peale lõunat sellesst rääkisin, et Grotov minu peale kahteviisi mõjub, siis ütles ta: Ehk teie Grotov on idealist ja kunstnik hinges, ehk ta on niisugune salgaja ja hukkaläinud inimene missuguseid vähe leida. Küsimus on selles, mis õiged on, kas sõnad ehk silmad?

Millegi pärast ei meeldinud mulle Pauliku arvamine ja vihaselt ütlesin: „Mikspärast ta minu on? Ennem on ta teie oma — ta on meisterahvas,“ jooksin aeda.

Õhtuks ilmusid jälle insenerid. Grotov luges minule õhtu läbi naljakaid juttusi ja ma naersin palju.

Juuli

Grotovi näen iga päev ja kui jaama posti järgi lähen, siis veel kaks korda päevas. Posti järel käimine on lõbus asi. Meie Marusjaga juhime hobust kordamööda ja pean ütleva, et see mitte kerge töö ei ole. Meie hobune „Raudne“ ei ole sugugi postist huvitunud, ega taha jaama poole joosta, vaid püüab ikka tagasi pöörata, nii et meil küllalt tegemist on tema õigele teele juhtimisega. Selle ette kodupoole jookseb ta alati hirmsasti.

Insenerid sõitsid praegu minema. Nad olid tüütuseni juba kaarta mänginud ja juttu ajanud. Tuli ilmsiks et Georgi Mihailovitsh (Grotov) mängib ka hästi klaveril ja mina valisin talle kogu õhtu nootisi, ja tema mängis väsimata minu armsamaid lugusi. Magama minnes, näitas Paulik mulle palju tähendavalt sõrme... Ma ei saa aru...

Juuli.

Juhtus õnnetus, kuulmata, hirmus õnnetus, mida ma kirjeldadagi ei suuda: Tshadajev, Marusja peigmees, laskis ennast maha...

Vaene armas Tshadajev! Praegu alles sain teada kuidas see juhtus. Olgu sinu hukatus ja Marusja mure igaveseks vaevaks selle südametunnistusele, kes selles süüdi, Onufri, Marusja vend ammugi, juba kohe kui siia sõitsime, alati kõnales Marusjale peigmehest ja püüdis näidata, et Tshadajev teda ei armasta, vaid tepa püüab ainult kaasavara pärast, et sellega kergem oleks polgus elada. Sellega ka seletas ta seda isäraliku armastuse algust. Ei tea kas teised omaksed tema püüetes midagi teadsivad, aga minule ei lubanud ta sellest midagi rääkida, kartes et võiksin kudagi Marusja peale mõjuda. Tema rääkimiste tulemuseks oli kiri, mida Marusja, nädal tagasi, peigmehele saatis, kus teatas, et ei ole tarvis ennast siiasõitmisega tülitada. Põhjuseks näitas ta, et nende vahel kõik lõpetue on, sest et mitte teda ei ole Tshadajevil vaja vaid kaasavara. Ja et kõiki unustada, hakkas ta meie naabri, upsaka pohlakaga, Brök-Brikevitshiga koketeerima.

Aga täna hommikul tõi Sipailo postist Marusjale suure kirja. Ta rebis ümbriku katki, vaatis kirja ja kukkus minestusse. Paar tundi ei tulnud ta meele märkusele ja ainult siis tuli minule saladuslik kiri meele, mis juba ärapeidetud oli. Tuli ilmsiks et

uhke noormees, kui Marusjalt karmi kirja sai, ei suutnud kanda teotust ja pruudi kaotust, ning lõpetas arved eluga; just päev enne ohvitseriks ülendamist. Marusjale aga jättis ta ainult ühe reakese:

„Jumalaga! Kõik on vae - olen teist rikkam“..

Tema sõbar Ivanizky oli selle sedelikese edasi saatnud ja omalt poolt juure lisanud!

„Vaene, vaene sõber! Mis pärast sa surid!..“

Juuli

Marusja päeva ja öö läbi ei nutnud vaid vahtis, kui hullumeelne ja vahetpidamata kordas: „mina tapsin... mina tapsin“...

Tshadaevi kirjasi ei jõudnud Marusja läbi lugeda ja Onufri soovitab neid temale mitte näidata, sest et see veel rohkem teda erutaks. Ma vihastasin, hakkasin nutma ja ütlesin, et kui kirja temale kätte mitte ei anta, siis ikkagi kõik ära räägin.

Onufri on vastik. Ma ei salli teda. Kunagi ei olnud see igavene üliõpilane ja asjalik töönimene minule meelejärele, aga nüüd kannan ma otse viha tema vastu, sest et väga hästi tean mispärast tema seda kõiki toimetas. Marusja isa on juba vana ega

suuda asju ajada, kõiki varandust valitseb Onufri ja temal ei ole Marusja osa välja jägada, mis mehelemineku järele tingimata oleks sündinud.

Juuli

Marusja luges kadunud peigmehe kirja läbi. Onufrid nähes hakkab tal halb. Täna sõidame linna.

August.

Grotov on siin. Ma nägin teda tänaval ja minu imestusele ei olnud piiri. Ta küsis: „Kas imestate?... Ei ootanud? kas natukenegi rõõmustatel...“

Ütlesin, et rõõmustan ja tihti tuletan mele meie õhtuseid juttuajamisi. Ta palus luba klaveril mängima tulla. Ma olen tõesti rõõmus et tuleb,—muidu nagu puudus õhtuti midagi.

August.

Eila oli Grotov meil. Rääkis, et jättis kasutoova tee ehituste töö ja töötab ajuti siin... Mis jäöks ta siia sõitis? Vist Marusja pärast. Aga imelik, miks ta temast siis peaaegu sugugi ei küsinud — ta sõitis nende päevade sees Kaukasiasse.

(Järgneb).

„Briljantide laev.“

Max Pembertoni romaan

(Järg 2)

V. Väljunkte naesterahva poolt.

Oma uue turbiin laeva nimetasin ma „Valged tiivad“ mis muidugi naeru välja kutsub nii vanade, kui ka noorte meremeeste juures. Värvitud on ta pori karva halliks. Välimus oli igapidi modern. Pean tunnistama, et mul lapsest saadik auahnus üheks suuremaks iseloomu jooneks oli, ning ma nõudsin, et minu lossid maal, kui merel laitmatud oleksid. Jahtlaev oli ehitud Themse peal ja masinatega varustatud seal samas. Laeval olid omad saladused, kuid ma hoian neid enese teada.

Pikk ja näotu laev! Mulle meeldis, kui sõbrad niiviisi teda arvustasid. Kui ma neid aga laeva kutsusin, suuri turbiinisid ja laialdast madruste kaiutit näitasin, kui viimaks enese viimase moe järele sisse seatud kajutisse viisin, siis hakkasid nad ujuvast hotelist rääkima, näotut laeva välja nägemist unustates:

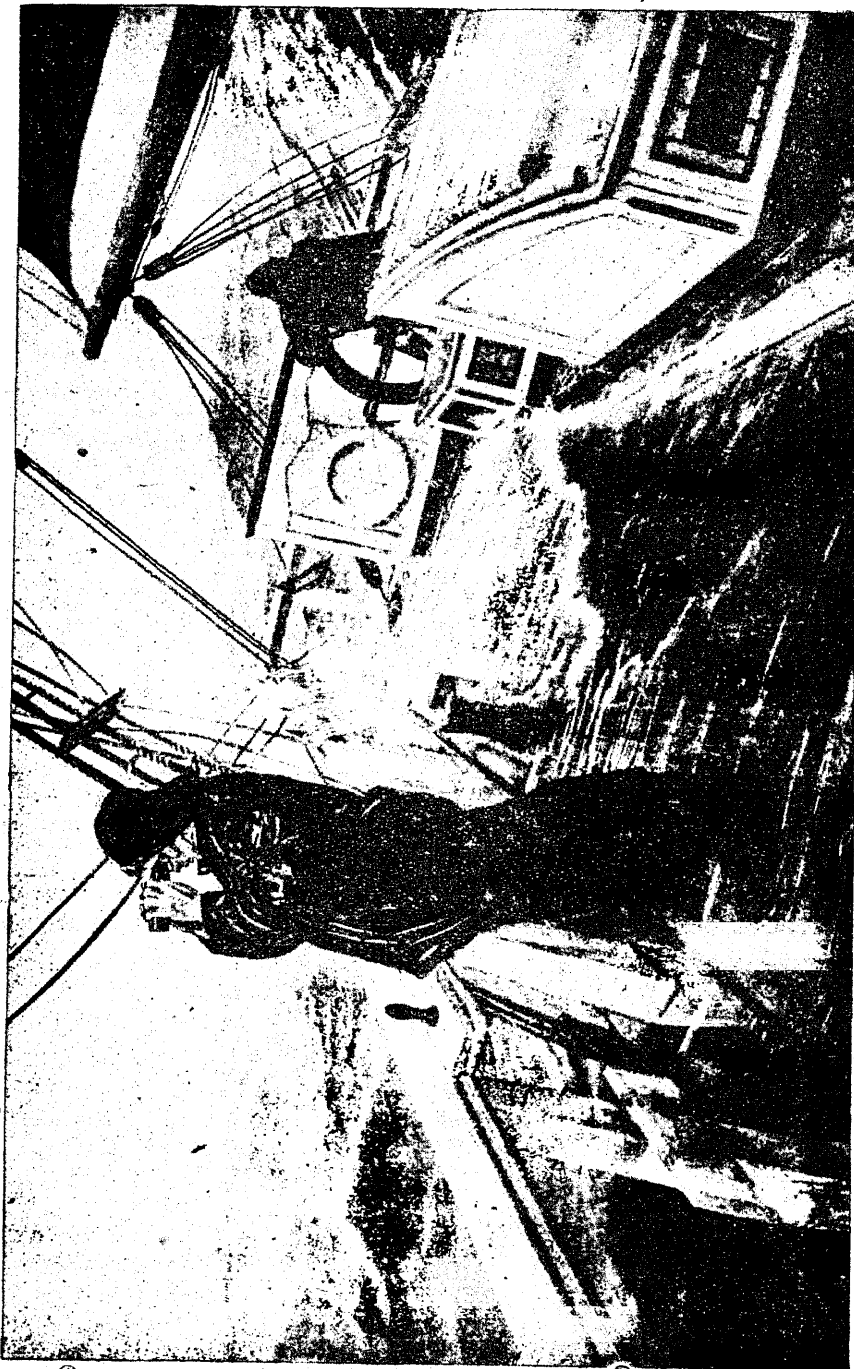
Suvi oli oma kõrgemal punktil, kui me Themset mööda olla libisesime ning laeva nina Põhja mere poole pöörasime. Minu teenijad, kõrgest tasust pimestatud ja parematest inglise sadamatest kokku korjatud, moodustasid kõige haruldasema komando. Beneon, vanem mehaanik, oli üks parematest oma eriala tundjatest Jarrow'is; kapten Lorry, vana merekam, kes nii laial okeanil, kui vee aluste kivide vahel sihte moodi osav oli — terve varanduse oleks ma annud nende kahe eest. Kas võin ma unustada Kaini ja Abel'it, rääkimata juba shotlasest Waalam'ist, botsmaunist ja Merry'st — meie kokkast? Enne ära sõitu kogusin nad kokku ja hoiatasin neid nende hädaohtude eest, mis, võib olla, meid ootavad. Nad kõik olid nõus peale Harry Owenholli, kellel aga teist peaseteed üle ei jäänud.

Niisugune oli laeva komando, kes minuga välja merele sõitsid, teadmata, kuhu sada-

masse välja jõuame. Siiski, õieti öeldes oli mul oma väikene plaanike olemas. Ma uskusin, et okean selle saladuse hoidja on mis ilma arenil hoiab ja ma tahtsin seda saladust kätte saada. Üks ainus inimene terves Europas teadis, et mul kavatsus on sõita esmalt Hasvre'si ja siis Kapstatti. Teistele rääkisin ma, et Jahtlaev on lihtsalt minu

tuju ja muud midagi. Vaevalt keegi päris minult veel seletusi.

Hawres'is otsustasin ma peatuda sellepärast, et kuulsin kusagilt, nagu suvitaks Proua Fortinbras Dieppes ja leiaks teda Hotell-de-Palé. Meie tegime toreda sõidu kuni Hawres'ini ja teisel hommikul peale pärale jõudmist olin kirju rahva hulga keskel, kes sup-

Mere peal.

lemaid vahtisid. Viimaste hulgas oli ka Anna Fortinbras ning ma panin kohe tähele, et ta suplemise ning ujumise kunstis eht eriteadlane on. Siin, nagu näha, olid kõik temast huvitud, sest vaevalt sai ta end riidesse panna, kui juba terve kari noori mehi teda ümbrites nii et ma mitu ringi pidin tegema enne, kui ta mind tähele pani.

— See on ju dr. Fabos Londonist! — hüüdis ta minu juure tõtates. — Tere! — Ja ma arvasin, et mind silmad petavad. Kes võis arvata, et niisugune tõsine inimene

— Vaat, kus alles põhjus. Kas lootsite kohtada minu isa?

— Iseenesest mõista — ei! Ta sõitis omal jahtlaeval kolm päeva tagasi Sherburgi.

— Teie olete imetegija! Ütelge, milleks teie mind näha tahtsite?

— Teie huvitate mind. Kas ma siis ei rääkinud teile et teid vaatama sõidan. Kas teie siis tõesti oleks soovinud, et ma oma aega oleks pidanud Istbowru'is või Oromer'is sürnuks lööma, kus naesterahvad lobisevad nagu harakad ja meeste terve auuahnus keer-

Jaapani maastik.

Dieppe'isse oma suve vaheaega mööda saatma tuleb.

— Ainult paariks päevaks, — vastasin talle. — Sõitsin omal jahtlaeval ranna äärt mööda ja mingisugune instinkt sundis mind siin peatuma.

Ta vaatas mulle, nagu näis, uskmatalt otsa. Tema 19 aasta peale vaatamata, osutas temas uudishimu. Ta oli nagu pilt ja ümbritset loodus passis väga hästi selle pildi raamiks. Kes teist on tuttav prantsuse kurrortidega? . . Sinine meri, kollane liiv, valged majakesed roheliste aknaluukidega, vanad Gooti stiili kirikud, ümber naer ja nali ja automobiilid; Niisuguses olukorras kohetasin ma Anna Fortinbrasi. Tema aga, see väikene imeilus lillekene hakkas mind kahtlustama.

— Kes teile ütles, et mina olen Dieppes? — küsis ta.

— Aimudus on parem tee näitaja. Kus teie siis mujal võiksite olla?

— Mispärast mitte Truvilis.

— Sellepärast, et mind seal pole.

leb rahakoti ümber? Ma sõitsin siia selleks, et näha teid! Ja niisugune vastu võtmine? Ma tahtsin teiega jumalaga jätta enne teie ärasõitu Ameerikasse.

— Kuid meie ei sõida ju Amer . . . s. t. ma elan siin. Kas minu isa teile seda ei rääkinud.

— Võib olla. Minu pea pole vahete vahel sugugi õigel kohal. Pealegi on siin palju ameeriklasi.

— Selle pärast ma ka armastan seda kohta, — ütles ta ja minu peale rahulolematut pilku heites jatkas: — kui keegi ei mõtlegi järel pärida mida tegid nad Ameerikas.

See oli kaval välja kutse tema poolt ja rääkis mulle paljugi. — See laps ei tea mingisugust saladust, — ütlesin enesele, — ta kardab ainult, et tema eest midagi varjatakse. Ma pidin end äärmiselt ettevaatlikult üleval pidama. Kuidas naerab saatuse minu üle, kui ma teda armastama hakkas. Kuid midagi polnud meeletumat, kui see ning ma naeratasin tahtmata.

— Uudishimu, — ütlesin ma, on kahe põhjuse tagajärjel: kas tahetakse sõbraks saada, või kedagi haavata. Pange seda tähele, kui teil aega antakse seda teha. Ma näen seal tervet tosinat noorimehi, kes valmis on terve päev rääkima, et teie veetlev olete. Ma ei soovi neile selles ajas tõkkeks ees olla. Et meie aga ühes võerastemajas elame . . .

— Kuidas? Kas teie olete ka Palé's korteris?

— Kas siis Dieppes tõesti veel üks teine maja on olemas, kus teiega kokku võib saada.

Ta punastas pööras oma vaate kõrvale. Ma nägin, et kaugele olin läinud ja esimesel kätte juhtulal põhjusel eriti uurisin tahajah, tõepoolest, tema silmad viskasid mulle väljakutse. Ja minule ei jäänud muud, kui kinnas üles tõsta, mida se vahva neiu mulle viskas.

XI. Minu sõber Mac-Shanus. Saladuse katte all.

Ma mõtlesin, et kedagi ei tunne Dieppes, kuid eksisin. Ei jõdnud ma veel hotelligi, kui trehvasin Mac-Shanust, ajakirjaniku Flyth-Streit'ist ja juba järgmisel minutil kuulasin tema juttu, seda faktide ja fantasie segu. Esimest korda mitme aasta sees polnud tal raha tarvis.

— Ma vannun, — hüüdis ta, — et sa enne midagi niisugust pole kuulnud! Siinne lord-maire andis palli parlamendi provitsial liigete auks ja nende keskel olin ka mina Tonny Mac-Shanus. Pean sulle ütleva, et siin on ka üks teine Mac-Shanus, see õige parlamendi liige, kuid kiri ühes kutsega kukkus eksikombel minu kätte ning ma ei jätnud juhust kasutamata, et oma armast lirimaad vääriliselt esitada.

Ma katsusin tema kõnevoolu vaigistada, et teda endaga koos lõunastama kutsusin. Kui ta natukese aja pärast minu juure ilmus, pani ta kohe Anna Fortinbrasi tähele, kes ühe kohutava välimusega daami kõrval kolme laua kaugusel meist istus. Tema näoilme sellejuures ei allu mingisugusele seletusele. Ma kartsin isegi, et pauk, mis selle juures kuuldavale tuli, seal, teise laua juures ära kuuldi.

— Vannun oma esivanemate ema mälestuse juures! — hüüdis ta. — See on ju see sama veetlev karjane Thoun-Halle'ist. Jim Fabos, sul on häbi mulle ütelda, et selle rannale sind ei avahlend sugugi, taeva tähed ja looduse ilu! O—o Tonny Mac-Shanus, nii langevad suursugused! Mitte. . .

Ma panin ta istuma ning avaldasin talle selgelt oma rahulolematust. Anna Fortinbras

ei kuulnud tema sõnu, kuid tema üles vees astumine tegi mulle nalja.

Võin kihla vedada, et niisugust prohvesori pole veel ilma sündinud, kes selle kergemeelse lirlase üle vihastada võiks.

— Fabos minu poiss, joo me tema terviseks klaas sekki, — sosistas ta mulle, kui supp lauale kanti. Abielu on selle sõnale sarnane: algus hea asi, kuid üle liia tarvitada ei või. Häda käes, pidin minagi abiellu astuma. Ai-ai-ai! Kui õnnetu oleks ma nüüd, kui ma seda oleks teinud. Kujutake enesele Mac-Shanust ette tuhvrites, perekonna keskel, kes talle „Kadund ilma“ laulavad. Teda, seda Goldsmith-Rtubi päikest! . . .

Ma ei seganud teda jutus, ma olin isegi rõõmus niisuguse seltsilise üle. Ma ei soovind, et Anna Fortinbras avaks, nagu poleks-ki Dieppes mul tuttavaid ning nagu oleks ma just tema pärast siia tunud. Selle lõbusa iirlase siin, viibineme oli nagu varjuks minu kavatsustele. Olgu nüüd kuidas oli, aga ma olin väga rõõmus selle kokkujuhtumisi üle.

— Mac — Shauns, — ütlesin mina, — ära räägi rumalusi ja ära loe mind niisuguste hulka. Kas ma siis küps selleks, et tütreid „Kadunud ilma“ peaksid mulle laulma?

— Väliselt on raske otsustada, hra doktor! Minu sõber Luck'il, selsamal, kes kirjutas „Üksilduse filosofie“, on seitse last ja grammofon Kork'i grahvkonnas — Luck, — ütlesin ma talle korra, — nagu näha oled sa siin täielikus üksilduses“. Sestsaadik ei ole meie temaga enam kokkusaanud, sest ta vihastas koledasti minu ütluse üle.

— Pealegi võin ma sulle rahustuseks ütelda, et homme minu jahtlaev mind siit ära viib.

— Jumalale tänu, siis oled sa vähemalt äda ohu piirkonnast väljas. Ma ei usalda seda väikest nõida. Vaadake tema silmi. Need on nagu hiired. . . Ta nagu tahaks oma jalga hästi nähtavale seadida, et teie veenduksite tema jalanõude odavuses. Keera silmad kõrvale, lim, kui ta naerab. See naer on halb ja hukutab inimese.

— Ma pean seda meeles, Mac-Shauns! Kas ei sooviks sa selle vana lady aega viita seniks, kui ma „temaga“ räägin.

Kuidas? Selle kassiga, kellel meesterahva juukset ja teleskop ninal on! Hoidku mind Jumal! Ennem lähen sunnitööle.

— Noh, hea küll! Aitab hädaldamisest. Kas sa ei näe siis, et tema oma poolsaarel täielik valitseja on? Ma tean, et ta hea meelelega tennis mängib.

— Et mõnele silmi välja lüüa! Kas siis tõesti Tonny Mac-Shauns nii madalale on laugenud.

— Joo veel üks klaas sektit, Tonny, see seab sul närvid jälle korda.

Ta raputas pead ja jäi mõtlema. Tema närvid aga rahunesid varsi. Peale lõunat astusime meie verandale, kust miss Fortinbari oma seltsinaesterahva Aston iga eest leidsime; nad jõuvad kohvi. Meie sisseastumisel tõusid nad üles, nagu oleks meid ootanud ja ma arvasin oma kohuseks neile Mac-Shaunst esiteleda.

— Mister Tonny Mac-Shauns, „Iirimaa ja tema kuningad“ autor ning ühe nendest järeltulija. Eks ole Tonny?

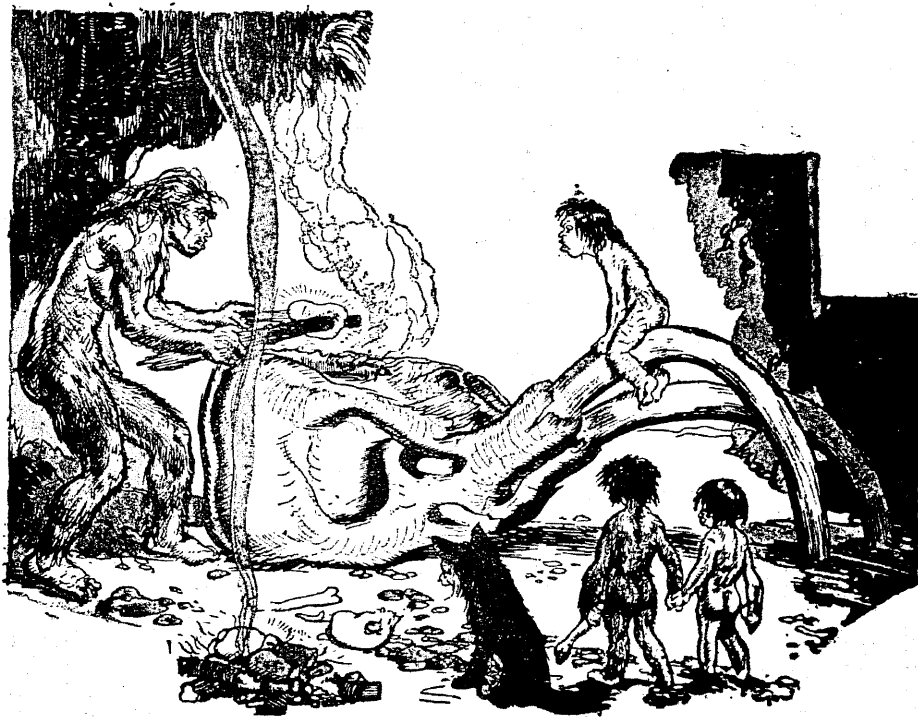
Iseege Mac-Shauns ei loe oma töid trüki-
musta vääriliseks.

— Nad surevad ühes minuga, — vastas ta, — ja ainult tuhande aasta pärast toob mõni põhjanaba prohvektor need sügavmõttelised teosed päevavalgele mida Mac-Shauns on loonud.

— Æg on kõige õiglasem arvustaja, — hüüdis miss Aston.

Mina pöörasin Anna Fortinbari poole, paludes teda luuletajaid kaitseda.

— Kahekümnes aastasada ei anna meile võimalust üksinda jääda, — ütlesin ma, — ja luuletajad ei saa ilma üksilduseta olla . . .

Ürginimesed.

— Mitte ühe, vaid kõikide, dr. Fabos! Minu isa oli korra Iirimaa valitseja, ning mu lapsed saavad ka seda olema. . . Teie alandlik teener, lady. Palun mind mitte ajaloolaseks nimetada. Ma olen luuletaja siis, kui ma kahtuse all ei käi.

Miss Aston, vanem, lady võttis vististe need sõnad tõsisel ja hakkas kohe Mac-Shauns'iga, Brovning'ist ja Valt-Vaitman'ist rääkima. Mina nihutasin oma tooli Miss Fortinbari'le ligemale ja võtsin niisama üldisest jutust osa.

Keegi ei loe enam luuletusi, — ütlesin mina. — Meie oleme liiga tsüükilisteks muutunud.

Meie elame kõige aja seltskonnas. Isegi mere sõidud on moest välja läinud. Inimesed rutavad sinna kus nad end teistele näidata võivad. Auahnus hoiab kõiki oma kütintes. Kõik katsuvad end parematena näidata, kui nad tõepoolest on . . .

— Ilmas on küllalt naesterahvaid, kes ei tea mis auahnus on, — tähendas miss Aston kuivalt. — Meie elame oma sisemistele huvidele ja see on kõik. Meie oleme ka seltskonnas üksinda.

— See on kompliment dr. Fabos'ile! — hüüdis Mac-Shanus. — Aga nüüd, austatud preili lubage teid kassinosse saata, sest tema ei ole teie kompanii vääriline. Olen kindel,

et ta viib miss Fortinbrasi vastasrinda' kui aga luuletajatega lõpetab.

Leides kõikide poolt nõus olekut pakkus ta miss Astonile käe ja sammus kuninglikult kasiinosse. Varsi olid nad mängu tuhinas ja meie Anna Fortinbrasiga jäime kahekesi. Meie ei tõttanudki sisse astumisega, sest rannal oli võrdlemisi vähe jalutajaid ja meie võisime segamata looduse imetlusesse vaikuda.

— Homme sel ajal, — ütlesin ma, — on minu jahlaev siit juba kaugel.

Ta vaatas aralt mulle otsa. Harva olen ma nii ilusat ja veetlevat vaadet näinud.

— Kas üksildusele ligemale? — küsis ta.

— Võib olla, — vastasin ma. — Selles seisab jahlaeva hea külg. Teie ei sõida õieti mitte kuhugile, vaid hulgute niisama merd mööda ringi ja kui see ei meeldi, pöörate tagasi.

— Ja teie ei tea tõesti, kuhu teie sõidate?

— Ei. Seda ma ei tea.

— Kuid mina tean, — ütles ta. — Teie sõidate minu isa taga ajama.

Mitte kunagi elus pole ma nii üllatud olnud. Ma teadsin, et ta mind kahtlustab, kuid see väljakutse . . . ligikorda lapse suust . . . käis mu mõistusest üle.

— Aga armas jumal, milleks ma siis teie isa taga ajan? — küsisin ma.

— Ma ei tea, dr. Fabos. Kuid teie ajate teda taga. Teie kahtlustate teda millegis halvast ja kavatsete meile kurja teha.

— Minu armas laps, — ütlesin ma, — Jumal olgu mul tunnistaja, ma ei taha ühelegi inimesele halba teha. Teie ei räägi seda, mis mõtlete. See sama tunne mis teile need sõnad dikteeris, peaks teile ka seda ütleva, et kõik, mis ma ette võtan, tarvilik on ja ette võetud peab saama.

Ma vaatasin talle otsa. Meie seisime otse mere ääres. Laened veerevad laisalt meie jalge ees — need laened mis võib olla seda saladust eneses sisaldasid.

See tund pidi tähtsamaks meie elus saama, meie tundsimine seda ja ei mõtelnudki kõrvale põigelda.

— O-o! Kui ma ainult kindel oleks, et teie minu sõber! — hüüdis Anna pisarates.

Miss Fortinbras, — ütlesin ma, — uskuge seda, mis ma räägin. Ma jään alati teie sõbraks, mis ka juhtuks. Lugege mind oma sõbraks, ma palun. Mulle näis, nagu tahaks ta mulle tervet oma elulugu jutustada. Alati pärast olen ma selles kindel olnud, nagu siiski. Kuid sõnad jäid välja ütlemata. Meie peale langes mingisugune vari ja kui ma pea ülestõstsin, nägin ühte inimest, kes nii lähedal seisis, et käega mind puudutada

võis. Sel samal minutil märkas teda ka Anna ja minu juurest eemaldades palus end kasiinosse saata.

— Miss Aston on vast rahutu, — hüüdis ta suure segaduses, — et ma kauaks ära jään. Juba on kell 9.

Ma täitsin ta palve ja meie läksime kasiinosse. Laterna valgusel märkasin et ta nagu kahvatand on nagu see kuu valgus, mis merel mängis. Ma sain aru, et see mees kes meid segas, lihtsalt miss Fortinbrasi luurab, ning et see teda kardab. Mulle, muidugi, ta sellest midagi ei rääkinud.

Kasiinosse jõudes läks ta kohe miss Astoni juure ja pomises paar sõna vabanduseks. Usaldus tund oli mööda ja sõnad, mida ta mulle kavatses ütelda jäävad vist igaveseks ütlemata.

Kas oli see hea, et nii juhtus. Tee mida mööda ma minema pidin seisid selgelt minu ees ja mingisugused Anna Fortinbrasid ei oleks mind suutnud selle pealt kõrvale avatleda. Aeg vast tõstab selle saladuse katte üles ja selle taga näen ma jälle päikest!

VII. Afrikasse jõudmine.

— Mis kuradi asi tõi sind nende metsikute randade juure!?

Ma seisin laeva lael, madalat Afrika randa vaadeldes. Ma olin Mac-Shanusi olemas olu hoopis ära unustanud, kui ta selle hüüdega enesest aimu andis. Meie sõitsime Dieppist kaks kuud aega tagasi välja. Et minu jahlaev väga kiire käiguga oli siis käisjme Gibraltaris ja paaris teises sadamas sees ja ristlesime nüüd siin Afrika kalda ligidal. Mis pärast meie õieti siia sõitsime, oli minu meeskonnale veel saladus. Madrused võisid oma peremest õigusega kergemeelseks inimeseks nimetada. Kuid nad vaikisid ja ainult Tommy Mac-Shanus võttis selle asja üles.

— Sa kutsusid mind Dieppes kaasa üteldes. et teeme väikese lõbusõidu — algas ta. — Ma ei olnud sugugi vastu, lootes et Ispanias randume, kus küllalt ilusaid, ilusaid naisi on ja nüüd, kurat võtaks, pole tervel reisu ajal ühtegi näind. Sul on vist mingisugune saladus, mida see väikene jaapanlane ainuli teab. Ütle, et see nii on ja ma usun sind maailma otsani.

Tommy, — ütlesin ma tundes, et silmapilk läheneb, millal temaga avalikult pean rääkima — sa oled minuga küllalt tuttav selleks, et mind lapseks või nimetada. Ma seletan sulle ühe sõnaga põhjuse, miks ma siin olen. Ma tahan teda saada, kes varastab bronks värvilik päril, mida Anna Fortinbras teatud ballil kandis.

Mac-Shanust imestama panna oli raskest et ta ise üks ainust õhkamise märk oli, kuid sellel hommikul oli ta päris imestuse piiril. Minu poole pöördes vaatas ta mulle hetkeks otsa ja lasi siis oma hiigla käe sõbralikult minu õlale langeda.

— See pole mitte nali, Jim?

— Mingisugust nalja pole siin, Tommy!

— Sa arvad, et tõe mööda merd ujub?

— Mitte ainult ei arva vaid usun. Egas ma siis muidu $\frac{1}{5}$ oma varandusest laeva ehituse peale ära kulutanud ja valmis olen ka ülejäänud $\frac{4}{5}$ ära kulutama, kui see ainult tõe päevavalgele võiks tuua.

— Ja ei ole ühtegi inimest peale minu, kes seda saladust ei teaks.

(Järgneb).

Mässulised tunded.

Nüüd kõrgele tõusevad mässulised tunde lained,
idülliat matavad, võimust siis võtavad,
orjuse ahelaid purustama tõttavad . . .
Ja võitluse ihast joobuvad meeled kained.

Oh kuis toredalt, võimsalt mässab nüüd tunnete meri,
laineid pöörasse võitlusse heidab,
neile vihast vahuseid pärje võidab . . .
Ja tormiselt tuiskab, rõõmsalt hõiskab soontes veri.

Ilus on elu tormavail laineil, võitlus teel! . . .
Jah, võidelda tahan ma vabaduse eest,
tõrvikul orje äratada pimedusööst . . .
Kui langengi, siis rõõmsalt tahan naerata veel!

Narvas.

L. Otto.

Mõndasugust.

Nõiduslik jalgte.

Uuemate uurimiste järele on leitud, et kõige nõiduslikum tee on Sitsi ja Kopli surnuaia vahel: ta muudab inimest silmapilkselt kauniks vastutuult loovivaks jahtiks, kuna jalge all särab kummaline sulisev pärilite meri. Veetlev pilt kõigile, linnaisadele, vaatamiseks.

Peale vallimisi.

— Soovin õnne, is. Vesipüül! Kuulsin teie uus erakond on koha saanud, kui tulevikus sada juure võidate — on Volikogu ja kõik teie päralt . . .

Üüriseadus takistab.

Sõber: — Noh, is. Kilpmann, kunas Te oma võlga tasuma hakkate?

Maja peremees: Oota veidi — varsti kaotaks üüriseadus siis kohe.

Töö pühal.

Maa eit: Priidu ütles, et ikka kommunistid rongikäiku tegema, aga siin jo puha sõdurid.

Linnaeit Vaata, suured saksad tahtma püha ülevõtta, aga kartma kübaraid ja käekotta kaotada, sellepärast saadetud sõdurid.

Tänaval.

Esimene: — Mis neid kommuniste — nii palju nabitakse, vist tahetakse Venes mõne suure nina vastu vahetada.

Teine: — Ei, ma kuulsin, et see on lihtsalt paremate tööliste eest hoolitsemine — Saavad korteri ja ülespidamine seni kuni ajad paranevad ja tööd: rohkem leidub.

Ajakirja „Edasi“ üleskutse

Kogu Eesti proletaarsele töölisele, talupojale, asunikule, popsnikule, saunamehele, käsitöölisele, haritlasele, ja kõigile, kõigile, kõigile, kes end oma kättetööst elatavad.

Kui ei taheta slm., et saaks halvatud meie kuulsa ja geniaalse slm. Lenini poolt algatud ja veel lõppetamata hiigla töö ilma revolutsiooni ellu viimine ei saaks mahasurutud ja ära hävitud kapitaali peale tungiv jõud mis püüab lämmatada ilma revolutsiooni ja uuest orjastada töörahvast Et vabaneksid vanglatest need slm. keda sinna toppinud vagivalla valitsus.

Saaks maksta pandud ja teostudleninis mismis koosnev sarnadus, vendlus, ja õiglus ja tahetakse teha lõpp kapitaali vägivalla valitsusele kes end kui verekaan elatab töötavati hulkade verest ja higist. Ja tahetaks et ilma revolutsioon ei jäeks mitte üksikuid slm. hävitavaks abinõuks kapitaali kättes.

Et kõik seltsimehed teosneks Proletariaadi Diktatuur maksmapanemine kõigismaades.

Peavad kõik hakkama töölislehdede, ajakirjade tellijaks ja laiali laotajateks.

Kes seda ei tee on revolutsiooni vastased ja proletaarse töölisklassi ära andjad.

Sama kui on revolutsiooni vastased ja töölisklassi äraandja, kõik need kes loevad kodanlist kirjandust ja käivad kodanlistes teatrites.

Slm on viimne aeg kui ei taha meie end naeruvääriliseks ja kitsarinnaliseks teeksime väljamaal võitlevate slm. ees.

Uued Areteerimised.

Viljandi II jaos kohtu prokuroori korraldusel on areteeritud ajakirja „Edasi“ vastutav toimetaja Boris Tikkar ühes venna Karl Tikkar'iga süüdistuseks tuuaks Eesti kommunistilise partei poolt kirjastatud raamatute müük ja laiali laotamine ja vihavaenu õhutamise tööandjate ja tööliste vahel. Eelpool nimetud süüteoost olivid mõlemad vennad kuni siimaani politsei valve all, asja Prokuroori kätte jõudmisega leiti tarvilik olevad kiire areteerimine Süüsegu on enam kui aasta tagasi sündinud

Miks sarnane kiire areteerimine jäeb teadmataks. Näib kui oleks siin keegi, karu unest üles ärkanud.

O.-ü. „Edu“ trükk, Tallinnas. S. Kompassi t. 40.

Vastutav toimetaja B. Tikkar.

Ajakirja „EDASI“ tellimishind 1924. aasta peale:

Üksiknumber	Mk.	35.—
Veerand aastat (3 numbrit)	„	75.—
Pooles aastat (6 numbrit)	„	150.—
Aastas (12 numbrit)	„	300.—
Välismaile (12 numbrit)	„	600.—

Ajakirja „Edasi“ tellimisi võetakse vastu kõigis Eesti Vabariigi postiasutustes.

„EDASI“ kuulutuste hinnad:

$\frac{1}{1}$ lehekülge	Mrk.	4.800.—
$\frac{1}{2}$ lehekülge	„	2.400.—
$\frac{1}{4}$ lehekülge	„	1.200.—
$\frac{1}{8}$ lehekülge	„	600.—

PE $\frac{B}{383}$ 1, 24, A

Kõige paremad uurid ilmas on

„ZENITH“

mis võitnud oma õige ja täpse käiguga paljudel üleilmistel konkurssidel ilmarekordi.

Vabriku „ZENITH“ ja „GEORGE FAVRE JAGOT“ uuride ainuesitaja Eestis on

L. ARONOWITSCHE
TALLINNAS.

Harju tän. nr. 28.

Kõnetraat 17-05.

Pööran oma austatud kaubatarvitajate ringkonna tähelepanu asjaolu peale, et uurid „Zenith“ viimasel konkursil 1923 a. võtsid jällegi enneolematu rekordi, mis senini oli kättesaamata Schveitsi kui ka rahvusvahelistel konkurssidel.

Rikkalik väljavalik uuridest kui ka kõiksugu juveliir-kaupadest, kuld-, hõbe- ja kristallasjadest.

Soovijatele antakse maksuta prospektid üleilmistel konkurssidel saavutatud rekordide üle.

Möödukad hinnad.

Möödukad hinnad.

Pariisi valmisriiete kauplus

Tallinn, Väike Pärnu maant. 36

::: (Tõnismäe nurgal) :::

Soovitab igaks hooajaks meesterahva

valmisriideid

suures valikus.

Võetakse vastu kõiksugu tellimisi meeste- ja naisterahva riiete peale.

Äris saadaval paremad kodu- ja väljamaa riided.

Töö headuse eest täielik vastutus.

Kõige austusega

P. Pöder

Saapatööstus ja kauplus

NORMAAL

V. Pärnu maantee nr. 36.

soovitab pühiks suures valikus paremast materjaalist valmistud kamasse, kingi, sandaale, tennis-kingi jne.

Töö headuse eest garanteerime.

Tellimisi võetakse vastu.

Hinnad möödukad.